

TEMADAG OM BØRN SOM PÅRØRENDE – TIDLIG INDSATS TIL BØRN I RISIKO FOR MISTRIVSEL

Lene Dørfler og Lisbeth Holm Olsen, Center for Forebyggelse i praksis, KL
Stine Gry Staal Steffensen, Psykiatrifonden

Formål

Formålet med temadagen er at dele viden og erfaringer om, hvordan kommunen bedst kan styrke den tidlige indsats til børn, der er pårørende til syge familiemedlemmer og ofte er udsat for særlige belastninger

Program

9.30 Velkomst og præsentation

Børn i familier, hvor en forælder har en psykisk sygdom, er på mange måder i øget risiko.

Hvad ved vi og hvad kan vi gøre?

v. Professor og psykiater Anne Elgaard Thorup, Region Hovedstaden og KOMBU

Præsentation af KOMBU og samarbejde med kommunerne

v. projektleder og fagkonsulent Stine Gry Staal Steffensen, Psykiatrifonden

Fælles drøftelse af den tidlige indsats målrettet børn i familier med særlige belastninger

– Hvordan får vi øje på børnene?

12.00 Frokost og netværk

Erfaringer fra en projektkommune, der har styrket den tværgående indsats ift. børn som pårørende

v. Lene Jelsbak Mortensen, Specialkonsulent, Børne- og familieområdet, Frederikshavn Kommune

Drøftelse i grupper af kommunens eksisterende indsatser og potentialer.

Hvad kan KOMBU tilbyde kommunerne?

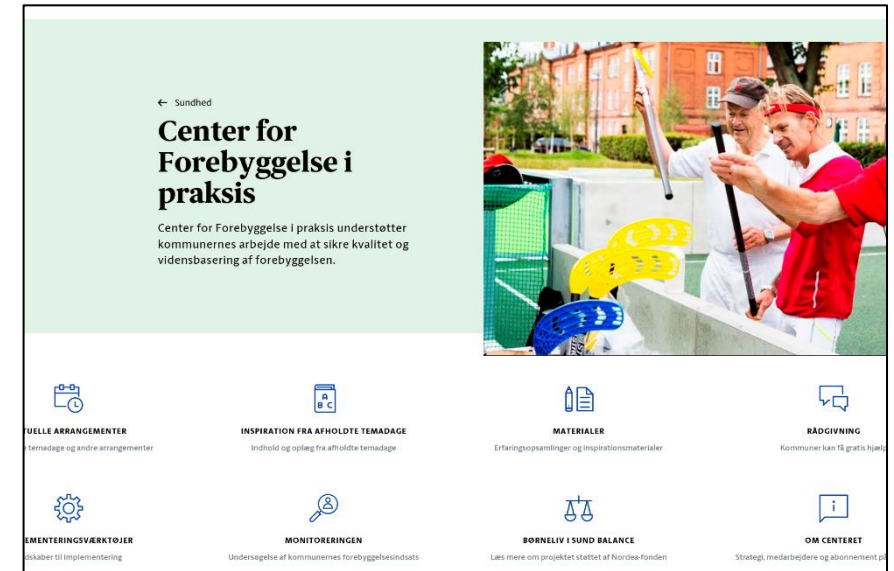
v. projektleder og fagkonsulent Stine Gry Staal Steffensen, Psykiatrifonden

Det videre arbejde. Hvordan kan vi styrke indsatsen i egen kommune?

15.00 Afrunding af dagen v/ *Center for Forebyggelse i praksis, KL*

Center for Forebyggelses i praksis

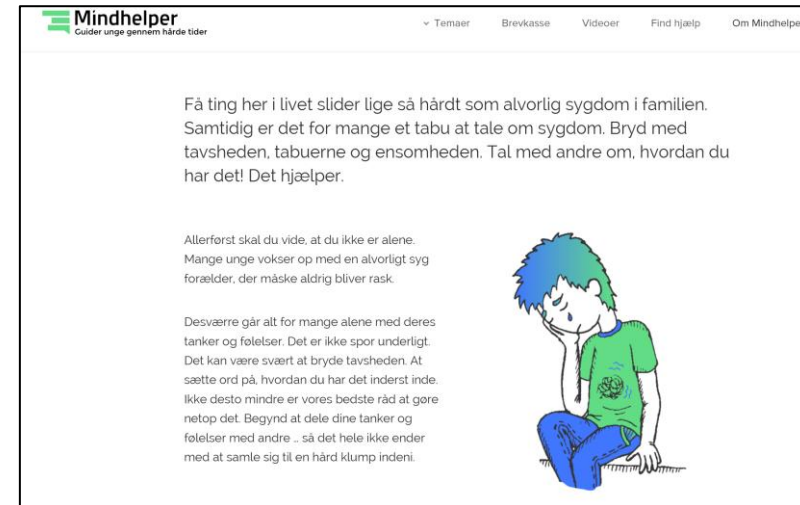
- Formidle viden om vidensbaserede forebyggelsesindsatser
- Understøtte implementering af vidensbaserede forebyggelsesindsatser
- Brobygning mellem forskning og praksis og bidrage til udvikling af nye vidensbaserede forebyggelsesindsatser

www.kl.dk/forebyggelseipraksis

Hvorfor denne dag?

- › Børn, der vokser op i familier med sygdom, eller i familier der på anden vis er udsat for særlige belastninger, oplever oftere mistrivsel og har øget risiko for at udvikle psykisk sygdom
- › Dagen har fokus på psykisk sygdom - men kan overføres til andre alvorlige livsbegivenheder og sygdomme
- › Sundhedsprofilerne og skolebørnsundersøgelsen har gjort politikerne bekymrede
- › Vi afventer udmøntningen af 10 årsplanen – der også har fokus på denne målgruppe
- › Der er behov for en styrket indsats for at støtte børnene både i deres hverdag og i særlige indsatser.
 - › Spørger medarbejderne voksne borgere med sygdom, dødsfald i familien eller andre belastninger, om de har børn?
 - › Gives der besked til pædagoger og lærere, hvis det er tilfældet?
 - › Har medarbejderne viden og redskaber til at støtte børnene i nærmiljøet?
 - › Findes de rette indsatser, hvis børnene har brug for et særligt tilbud?

Regionalt projekt, forankret i psykiatrien i Region Syddanmark. Vejviser med hjælpetilbud til unge i kommunerne.

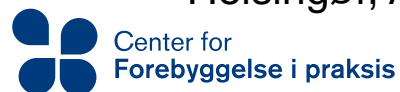
Børn, unge og sorg. København, Helsingør, Aarhus og Odense

headspace

- nogen at tale med

Centre med rådgivning til unge. Flere end 20 steder i landet.

Kort præsentation

- ❖ Navn
- ❖ Hvor i organisationen arbejder du?

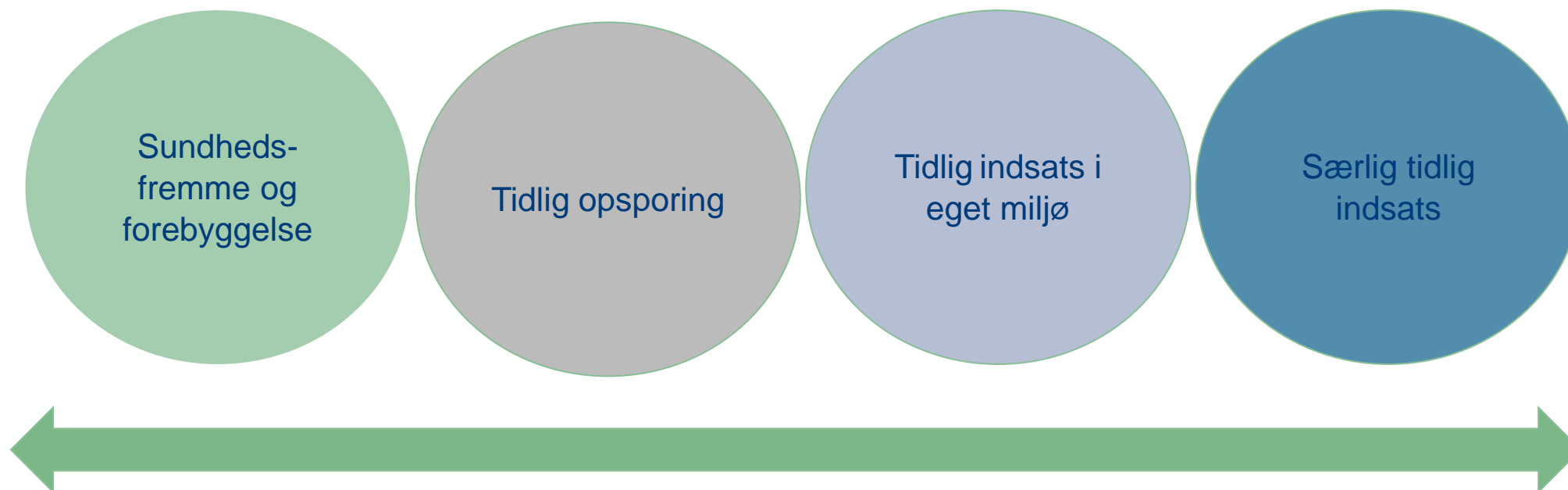

KORT ØVELSE

Center for
Forebyggelse i praksis

Forebyggelsens kontinuum

Hvilke indsatser har I til børn i risiko for mistrivsel?

Sundhedsfremme & forebyggelse

- Opstartende-forebyggende TryghedsCirklen Sundhedspleje + råd. Frederiks Sund
- ADBB / PUF Tårnby Hillerød
- Sundhedsplejen Scorer via ABB. Frederiks Sund Kom.
- ADBB → SUNDHEDS HÆR = AKUT ANONYM RÅDGIVNING KI. Hillerød
- FORFØLDS GRUPE MIDDELFAKT

Tidlig opsporing

- SÅRBAR MØDREGRUPPE Tårnby
- Mødregruppe for særligt sårbare Bornholm
- MØDREGUPPEN FOR SÆRLIGT SÅRBARE - MØDRE - PPR - SUNDHEDSPLEJEN - EN GOD FAMILIESTART (BUF-SOP) VIK
- Gruppe for efterfølgende Distriktsrådgivning + sundhedspleje - Børn Vordingborg
- Minding the baby Digital Kom
- DVÅ BABY 0-1 ÅR DVA SMÅ BØRN 1-3 ÅR MIDDELFAKT

Tidlig indsats i eget miljø

- FOREBYGGENDE/FREMSTØDT RÅDGIVER RINGSTED HILLERØD
- SKOLE- OG DAG SOCIALRÅDGIVERE - FAMILIEN VISEK VEJ (PROJEKT) - FAM. BEHANDLING VIK
- Det Gule Team - Skole og dagtilbudsrådgivere Bornholm
- RISIKOVURDERING - Daginstitution - Socialrådgivere - Lærere → Skolesoc. VIK
- STIME Styret tværsektorielt indsats for børn og unges mentale sundhed (Senskeude - spiseforstyrrelse osv.) Bornholm
- Børnegruppe - vigtig voksen Bornholm
- Mind my mind (PPR) Vordingborg
- FAMILIE KONSULENT § 11 + 52 FAMILIE TERAPI § 11 - 52 MIDDELFAKT
- JOURNAL DIGITAL: SCL90 - CBCL. MIDDELFAKT
- FAMILIE- OG BØRNE-UNGEGRUPPER - Røde Kors - Mødrehjælpen - Psykiatrisyndet - VIA Family - Vordingborg Kom.
- ICDP - et træningsprogram der kan udvikle relationskompetence. Dagtilbud (stokopdelingen) Vordingborg Kom.

Evt. sørlig indsats

- FAMILIEBEHANDLING - IDRÆTSPROJEKTET - IDRÆTS RULJEN - MINDFULNESS - KONTAKT PERSONER VIK
- Familiebehandling Digital Kom
- Visiterede tilbud - 0-5 - Børn og familienude - Udsættelse. Bornholm
- Popcorngrupper Ledes af Sundhedsplejerske & Familiebehandlere Dattikbrøge - Børn Vordingborg Kom
- Rådgivning ift. § 11 + 2. Dattikbrøge - Børn Vordingborg Kom
- BØRBYGGERNE - TRAUMEPROJEKTET - NETVÆRK OG PLEJE AFLASTNING - ZAPIG PROJEKT (BØRN PÅ LØSNING/PÅVEJEN I LOKAL OMGÅDE (BØRN, UNGE/FAMILIER))
- GRUPPER: HUMØRSPEDDER 6-9 ÅR SAFE GRUPPE 10-14 ÅR MIDDELFAKT
- PMTO PARENT MANAGEMENT TRAINING - Måltidsskema foretaget til børn, som i adfærdsvurdering vurderes
- ADGIVNING FOR SÆRLIGT SÅRBAR ARVIDS MIDDELFAKT
- REGION HØVEDSTADEN SPEDBARNSSOCIALRÅDGIVER - 1 person i KBH
- SPEDBARNSSOCIALRÅDGIVER - 1 person i KBH
- Kompenserende indsatser Familiebehandlere Frederiks Sund

BØRN I FAMILIER, HVOR EN FORÆLDER
HAR EN PSYKISK SYGDOM, ER PÅ MANGE
MÅDER I ØGET RISIKO.
- HVAD VED VI OG HVAD KAN VI GØRE?

Anne Elgaard Thorup, Professor MSO, overlæge,
Region Hovedstaden og Kompetencecenter for
børn som pårørende til mennesker med psykiske
lidelser

Hvordan påvirker psykisk sygdom hos forældrene, børnene og familielivet – og hvad kan vi gøre?

KL Temadag 13. marts 2023 Vejle

Anne A. E. Thorup

Speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri

Professor, overlæge, Phd

PC København/BUC RHP og KU

The Danish High Risk and Resilience Study - VIA 7

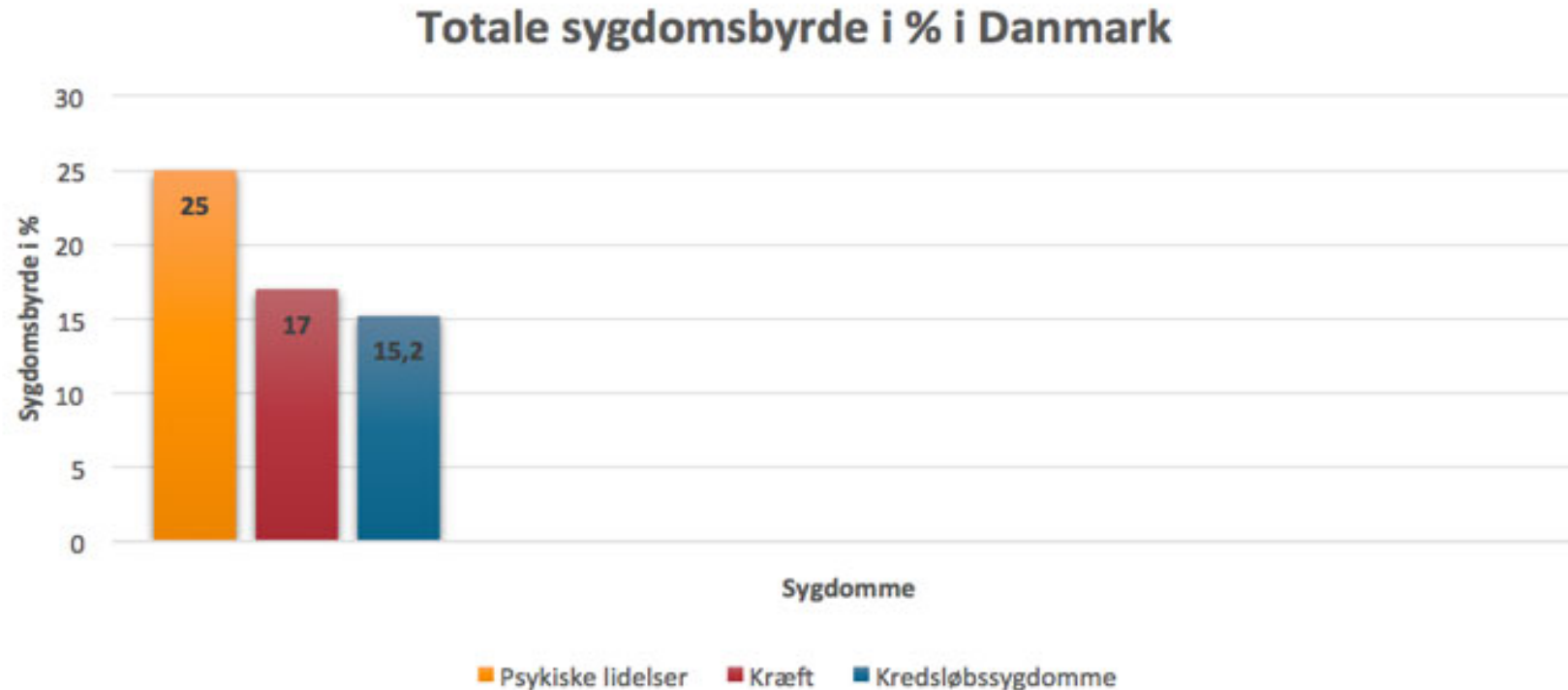

Disposition

- 1. De tidlige år – hvornår og hvordan opstår psykisk sygdom?
- 2. Hvad er en diagnose og hvordan påvirker psykisk sygdom forælderrollen?
- 3. Hvad ved vi om børnenes risiko senere i livet?

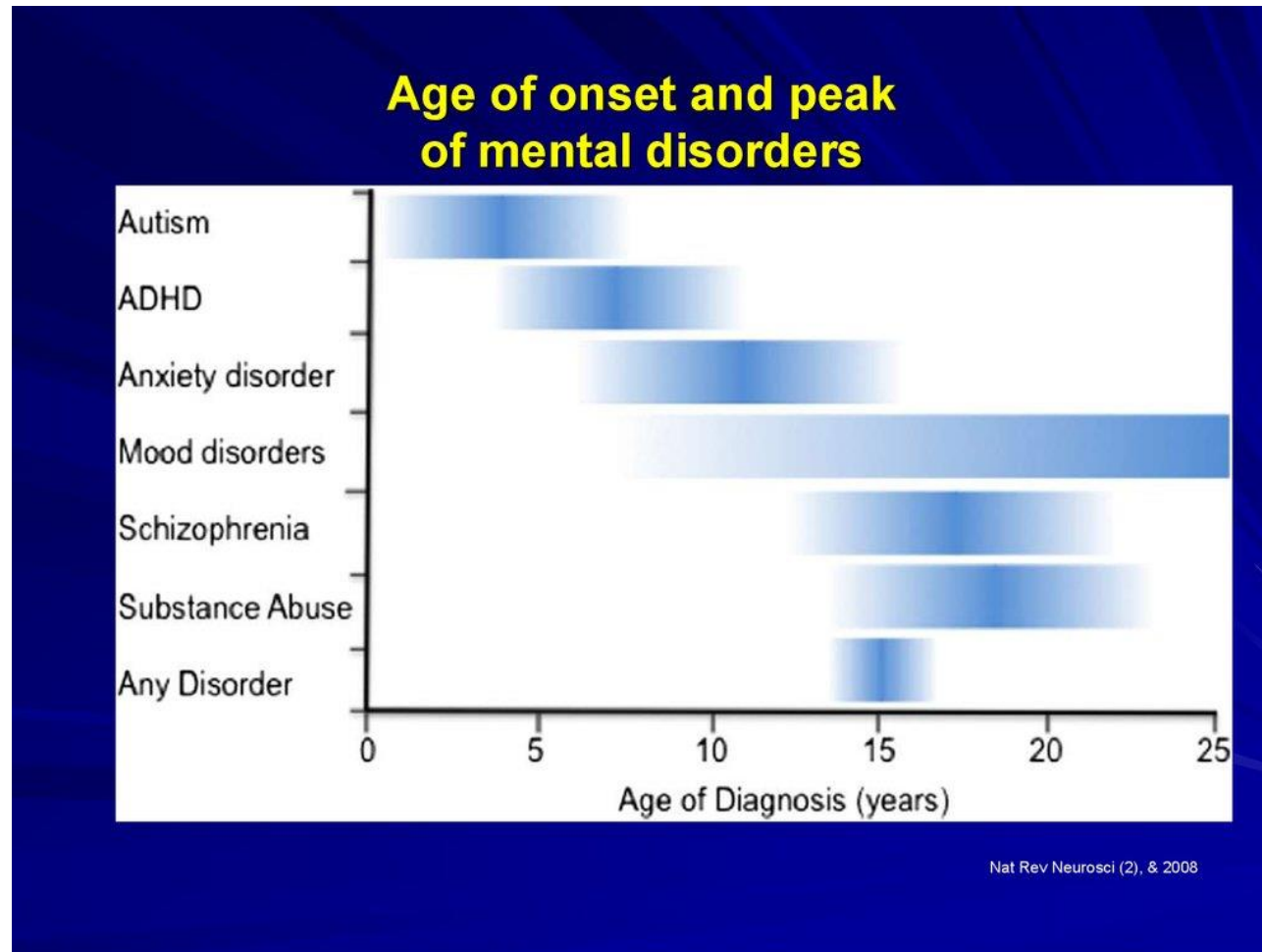
Psykiske sygdomme er almindelige!

Angst (13%) og depression (14%) af alle ambulante besøg i psykiatrien, man langt flere behandles hos egen læge, psykologer osv.

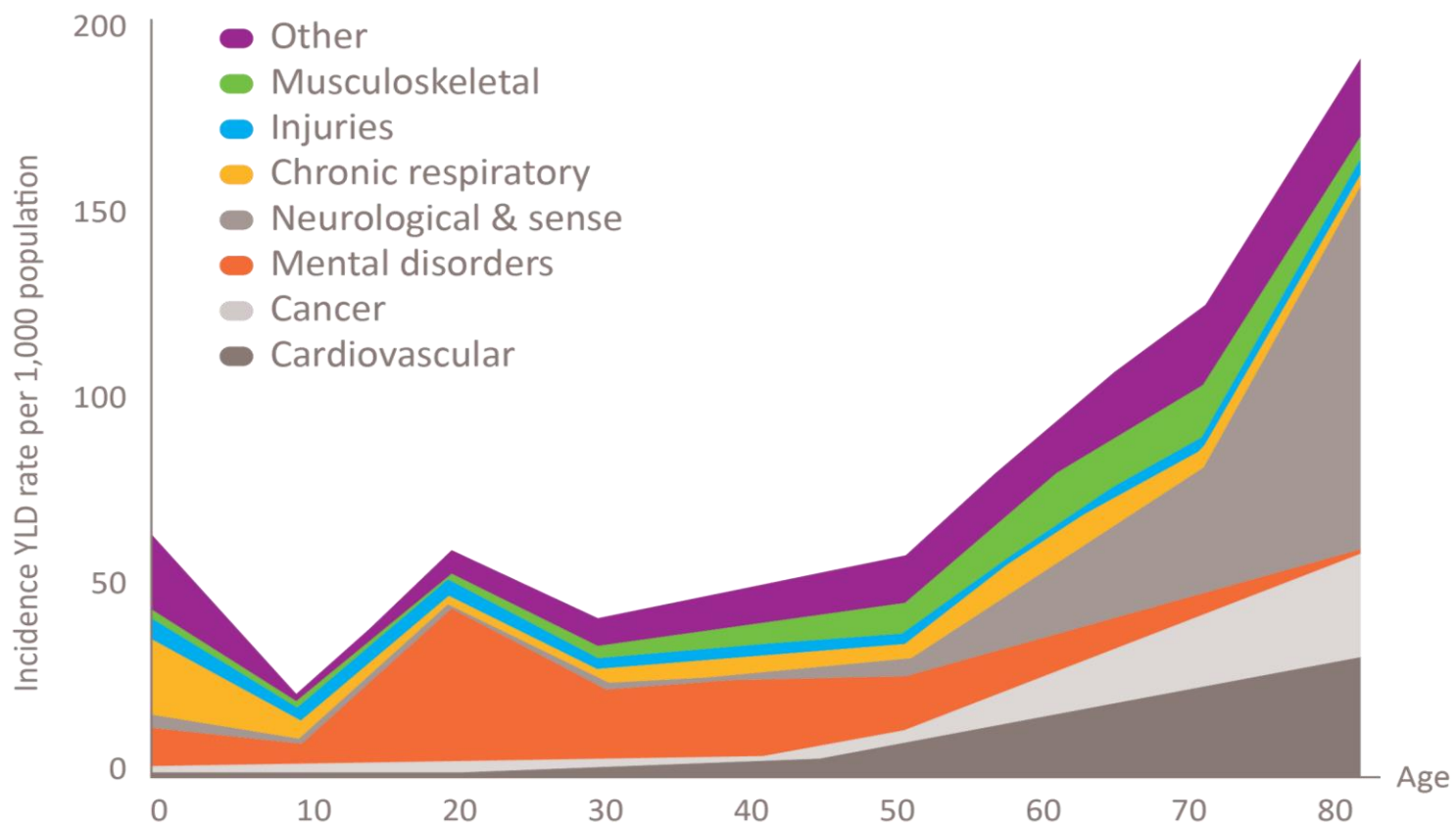
Øvrige diagnoser er skizofreni, bipolar sygdom og personlighedsforstyrrelser

Psykisk sygdom debuterer tidligt i livet

Psykisk sygdom debuterer tidligt i livet

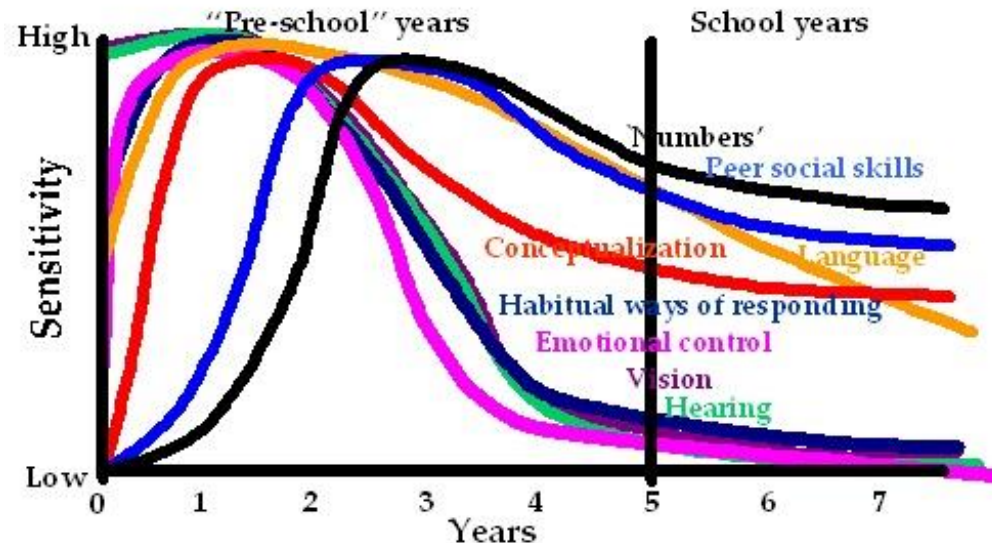
Global burden of disease in different age groups (YLD)

Udviklingsperspektivet – alder betyder noget!

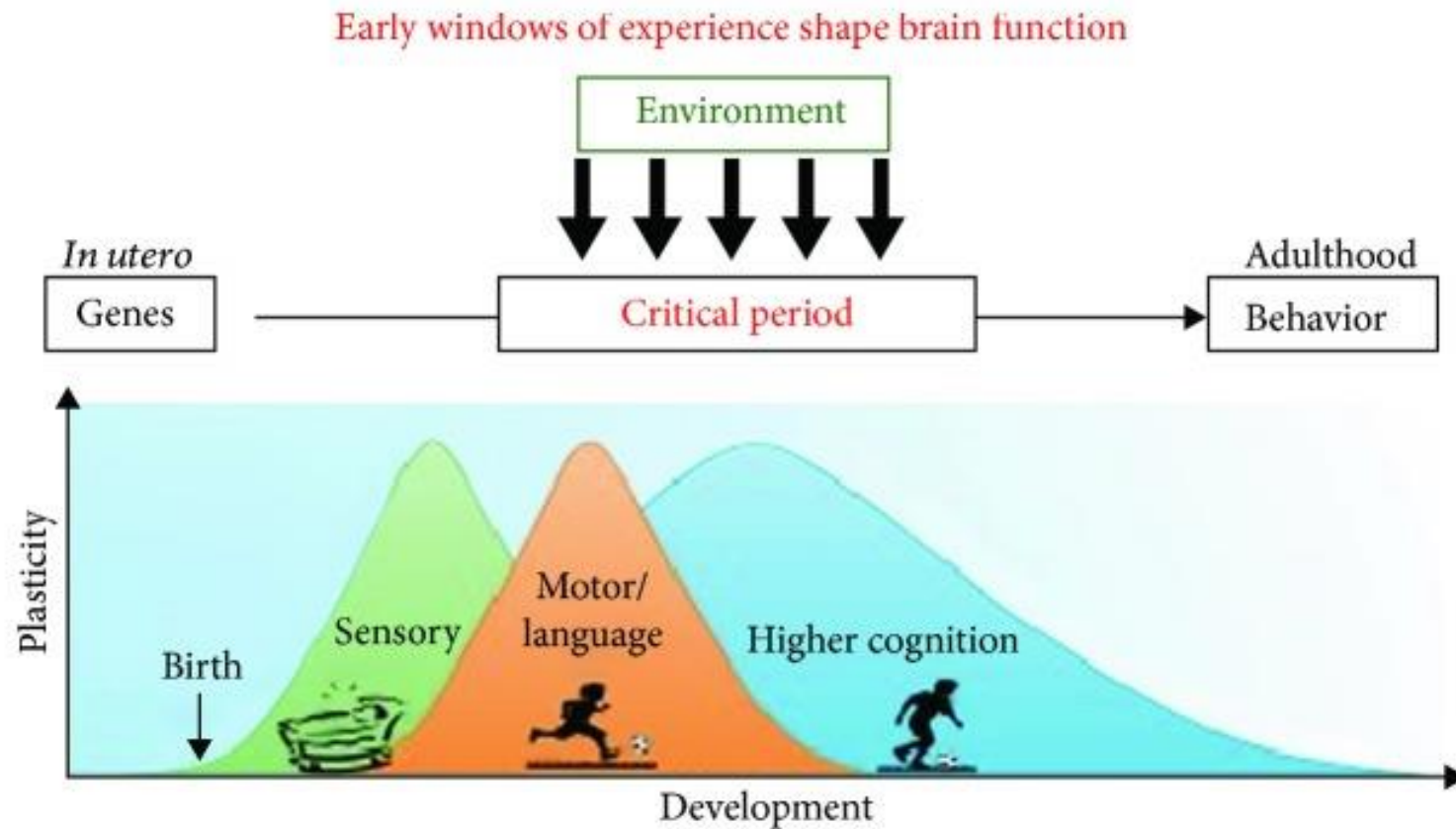

'Sensitive periods' in early brain development

Graph developed by Council for Early Child Development (cf. Nash, 1997; *Early Years Study*, 1999; Shonkoff, 2000.)

Hjernens udvikling er afhængig af input fra omgivelserne

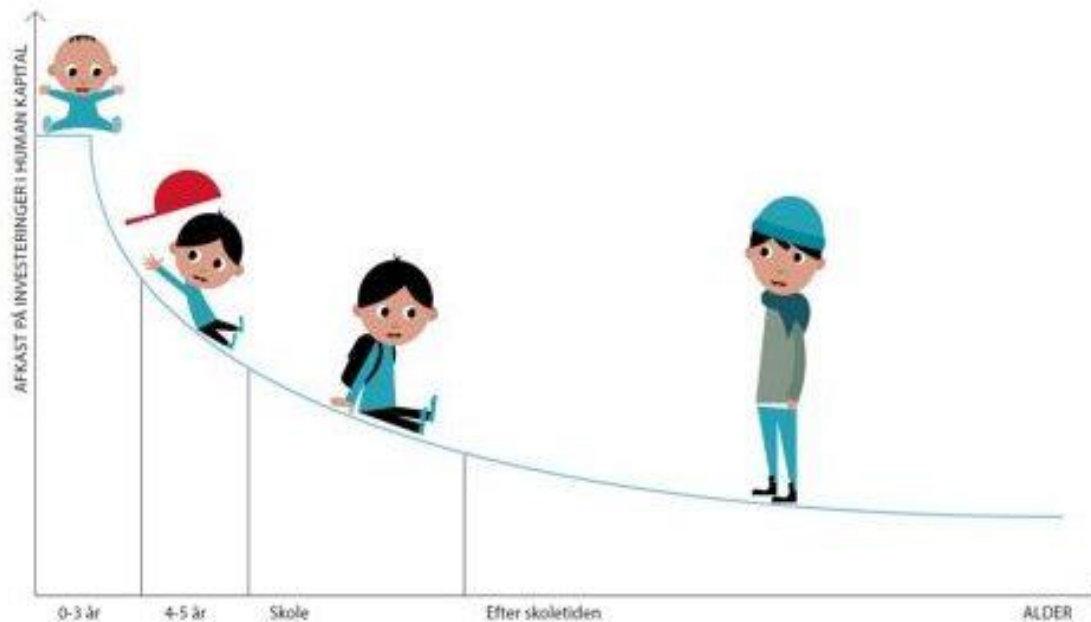
The Developing Child, Harvard

- Brain architecture
- <https://youtu.be/VNNsNgIJkws>

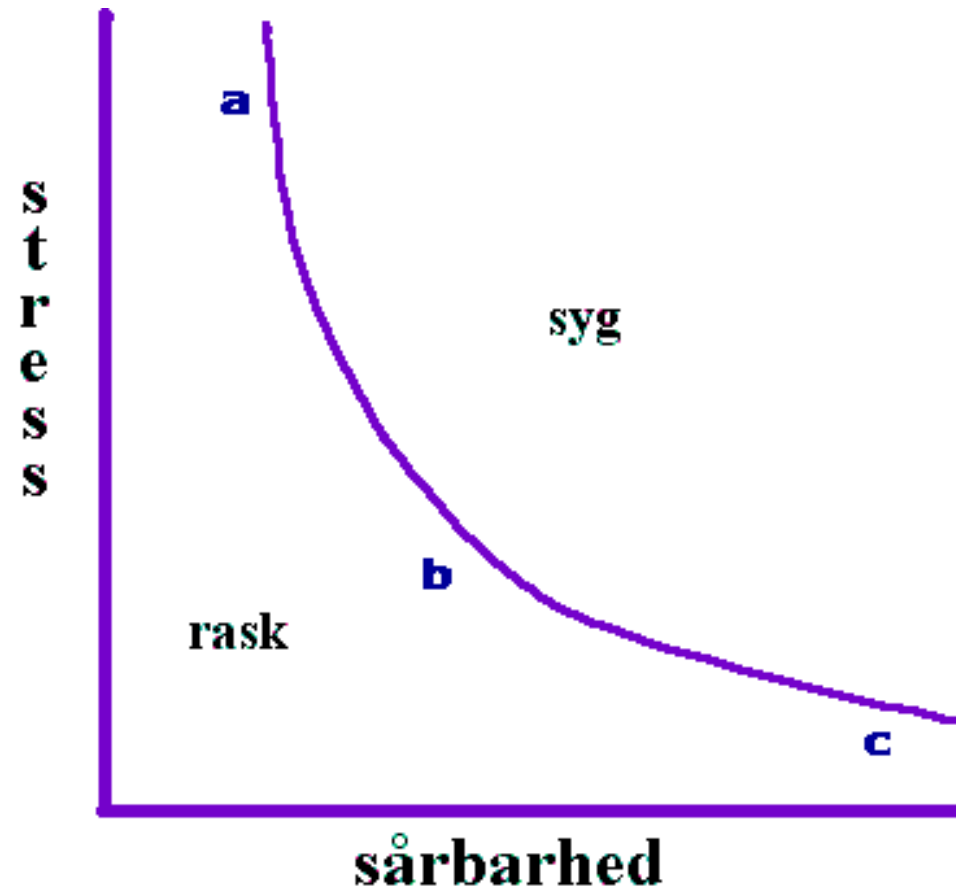
To og to

- Hvad fik filmen dig til at tænke på, hvad hæftede du dig ved som særligt vigtigt for barnets udvikling?

Stress-sårbarhedsmodellen

(Zubin & Spring 1977)

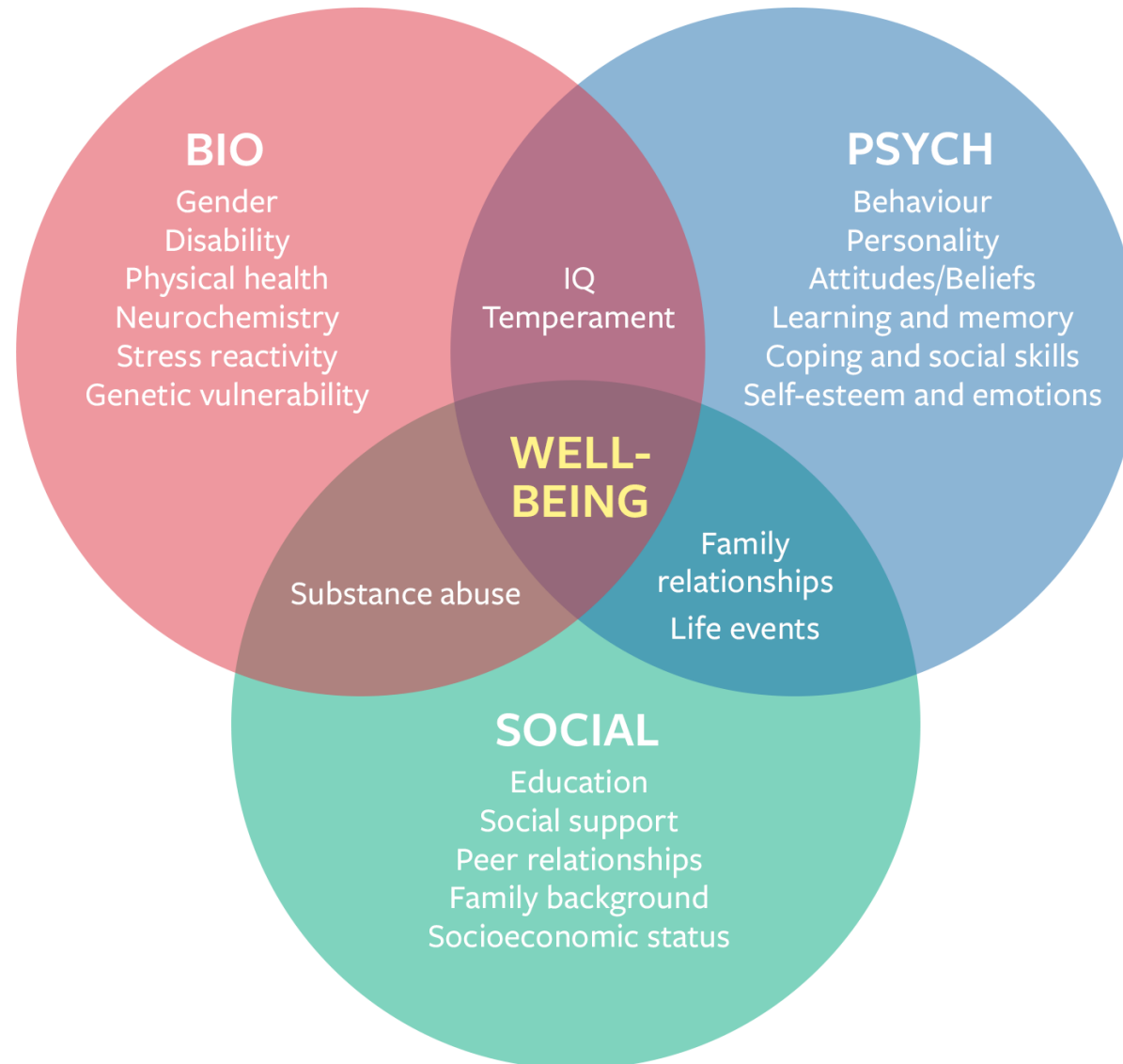

Neuroudviklingshypotesen

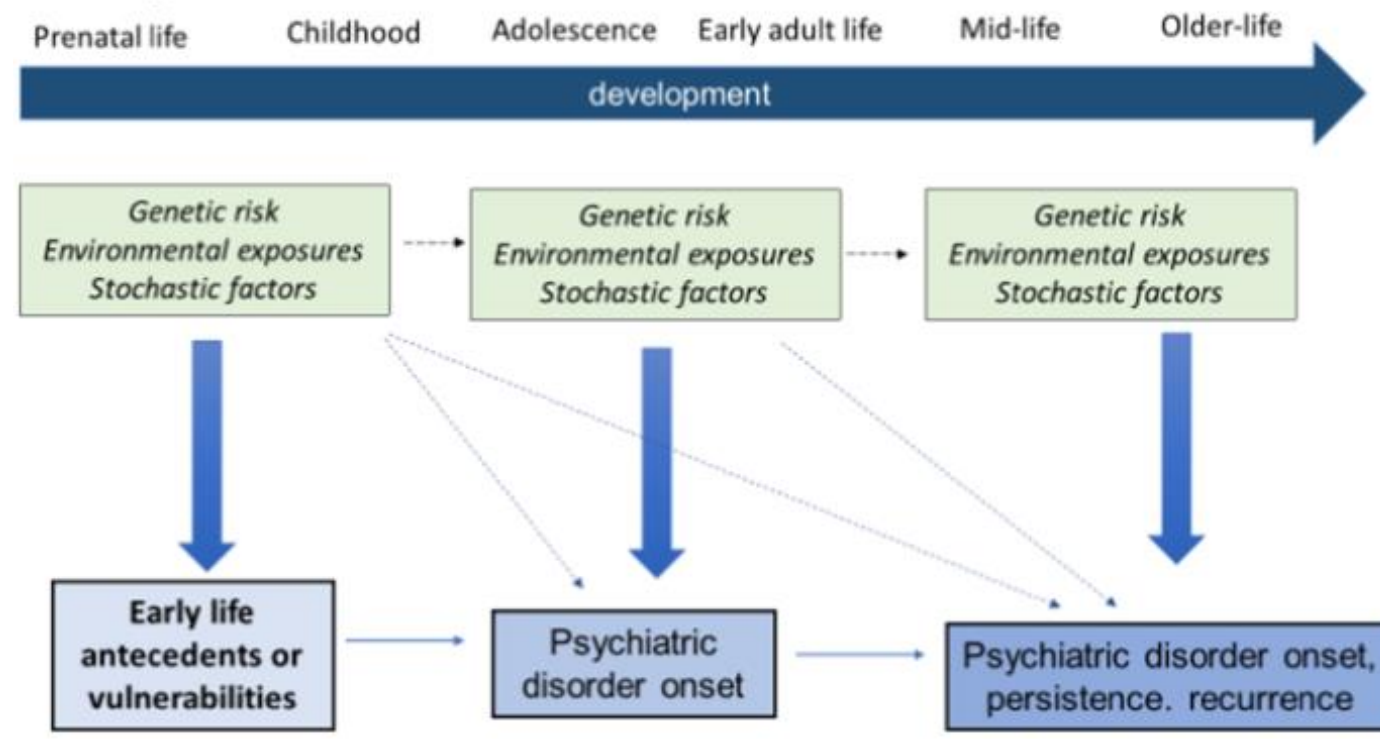
- Meget forskning viser på at risikoen/sårbarheden for psykisk sygdom grundlægges tidligt i livet, i form af små afvigelser i hjernens udviklingen, og at rigtig mange forskellige faktorer spiller ind, når hjernen udvikler sig.
- **neuroudviklingshypotesen**
 - -fostertilstanden (inkl. gener)
 - -fødslen
 - -opvækstmiljøet, både emotionelt, socialt og fysisk,
 - -traumer, somatiske sygdomme, misbrug

Bio-psyko-sociale model

I et livsperspektiv

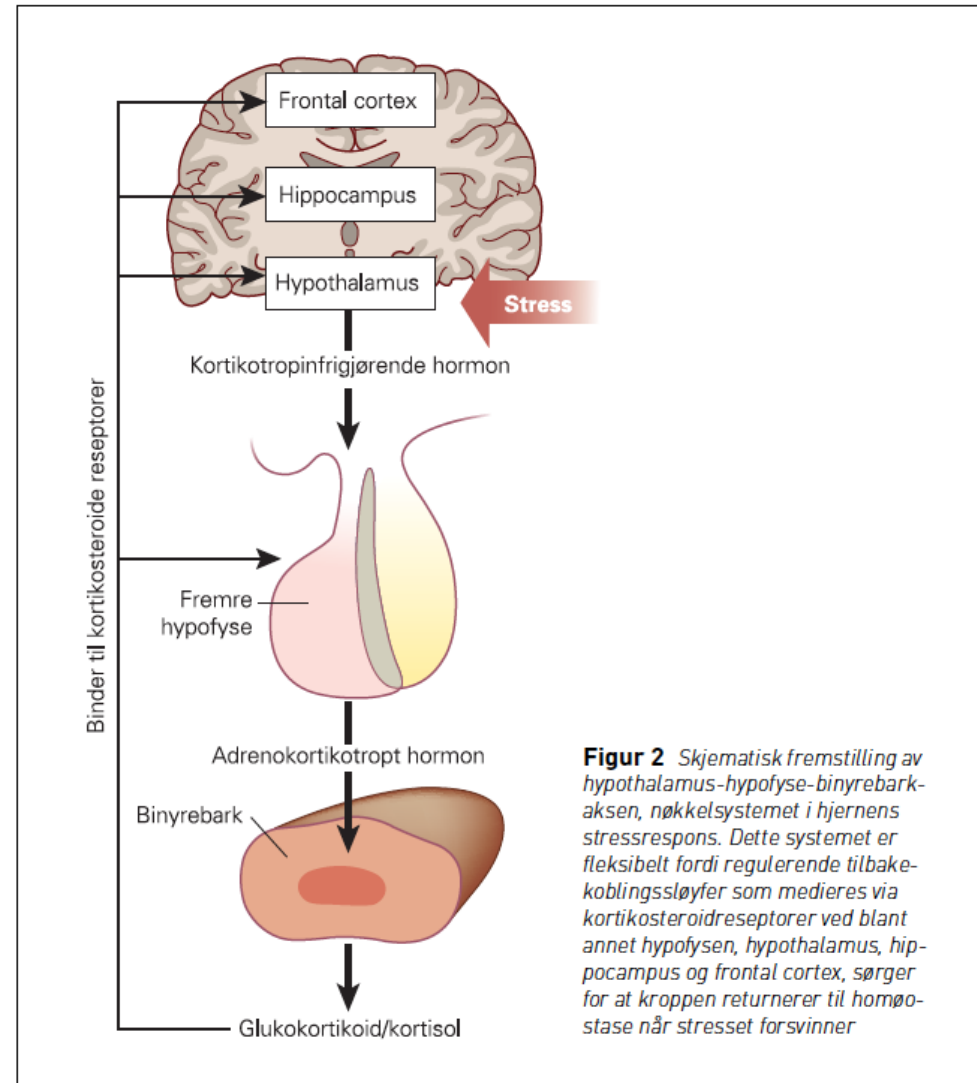
b

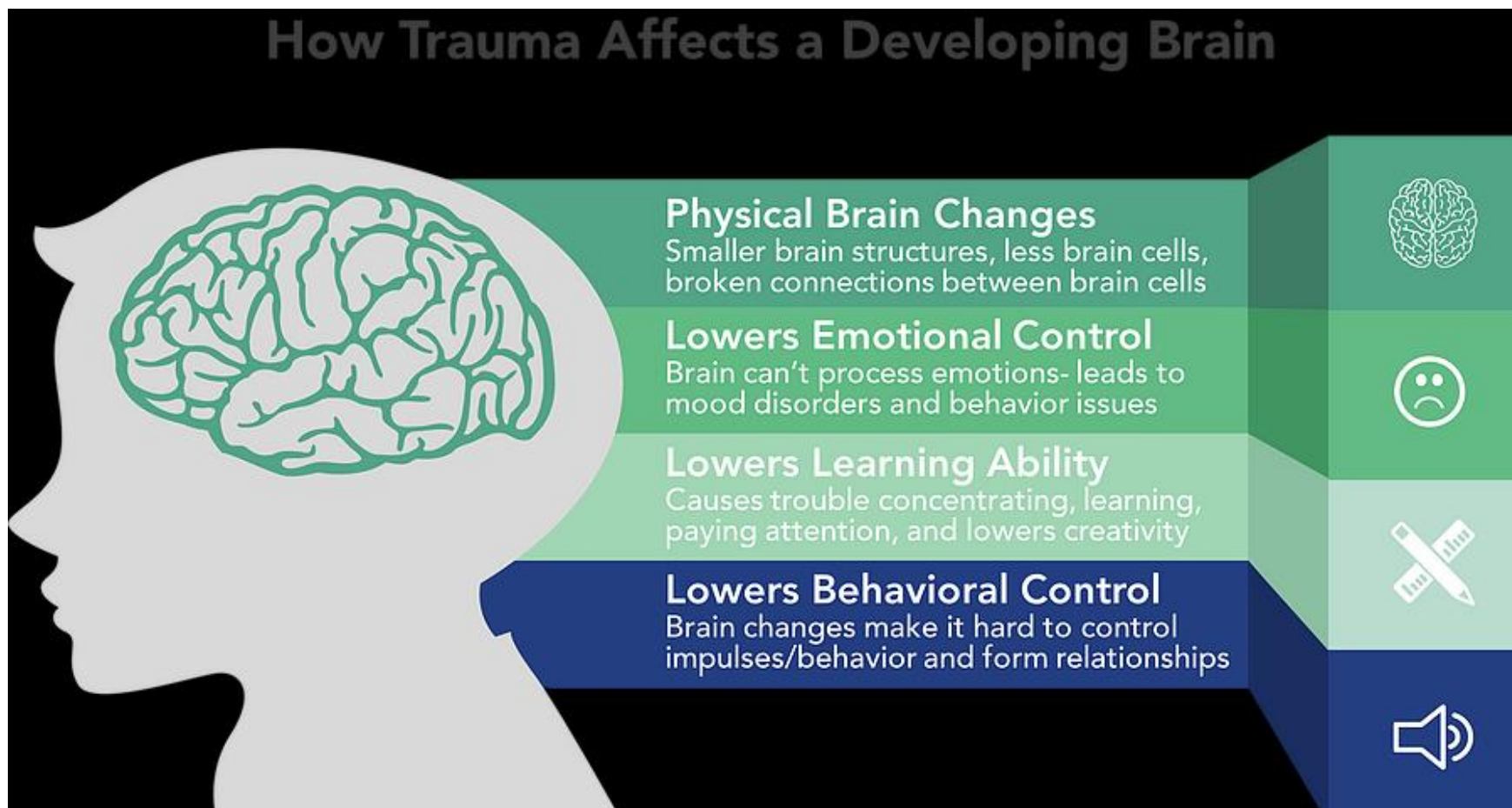
Traumer påvirker hjernens udvikling

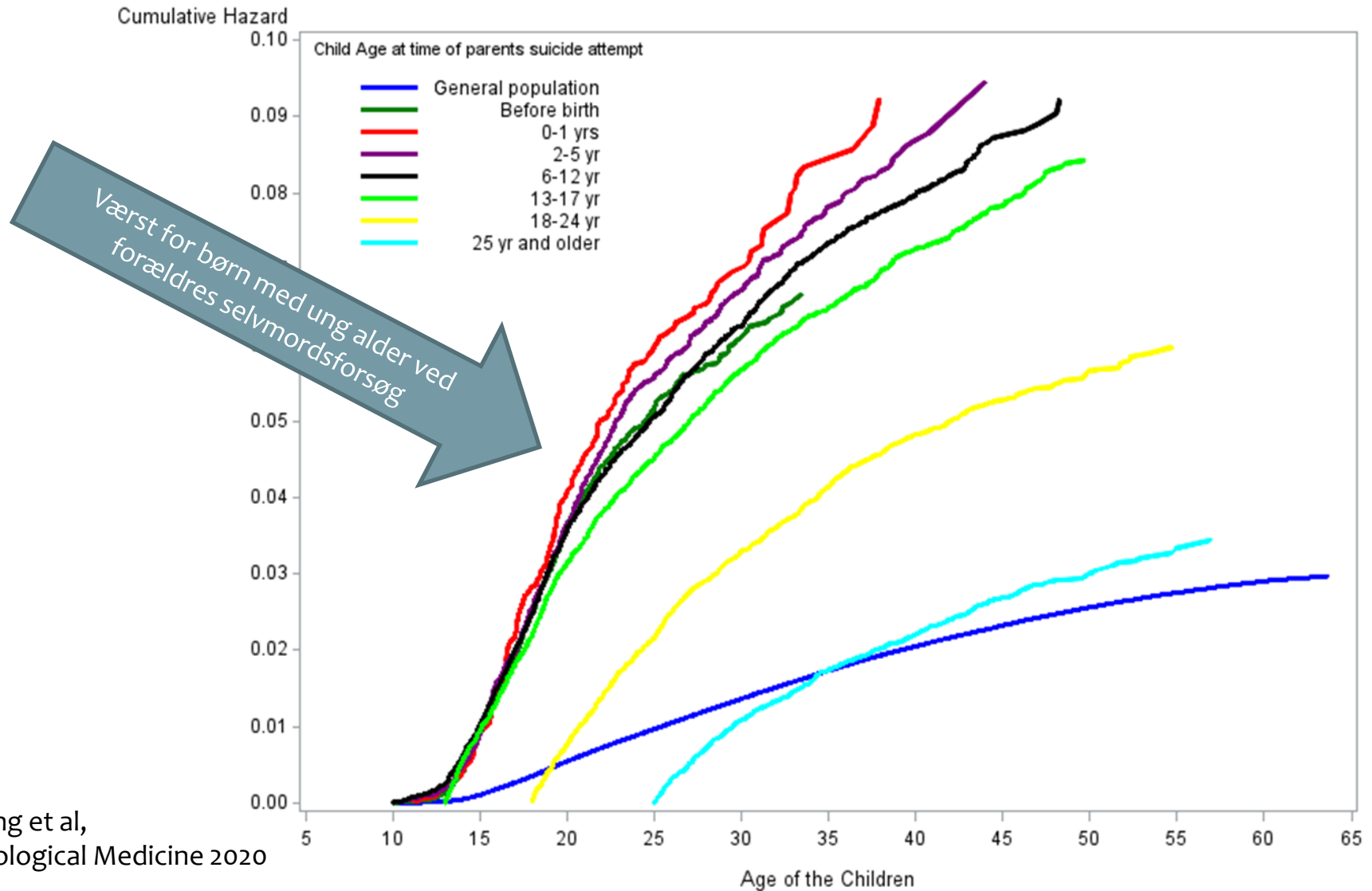
Hvordan påvirker risikofaktorer hjernen?

Traumer og stress og den udviklende hjerne

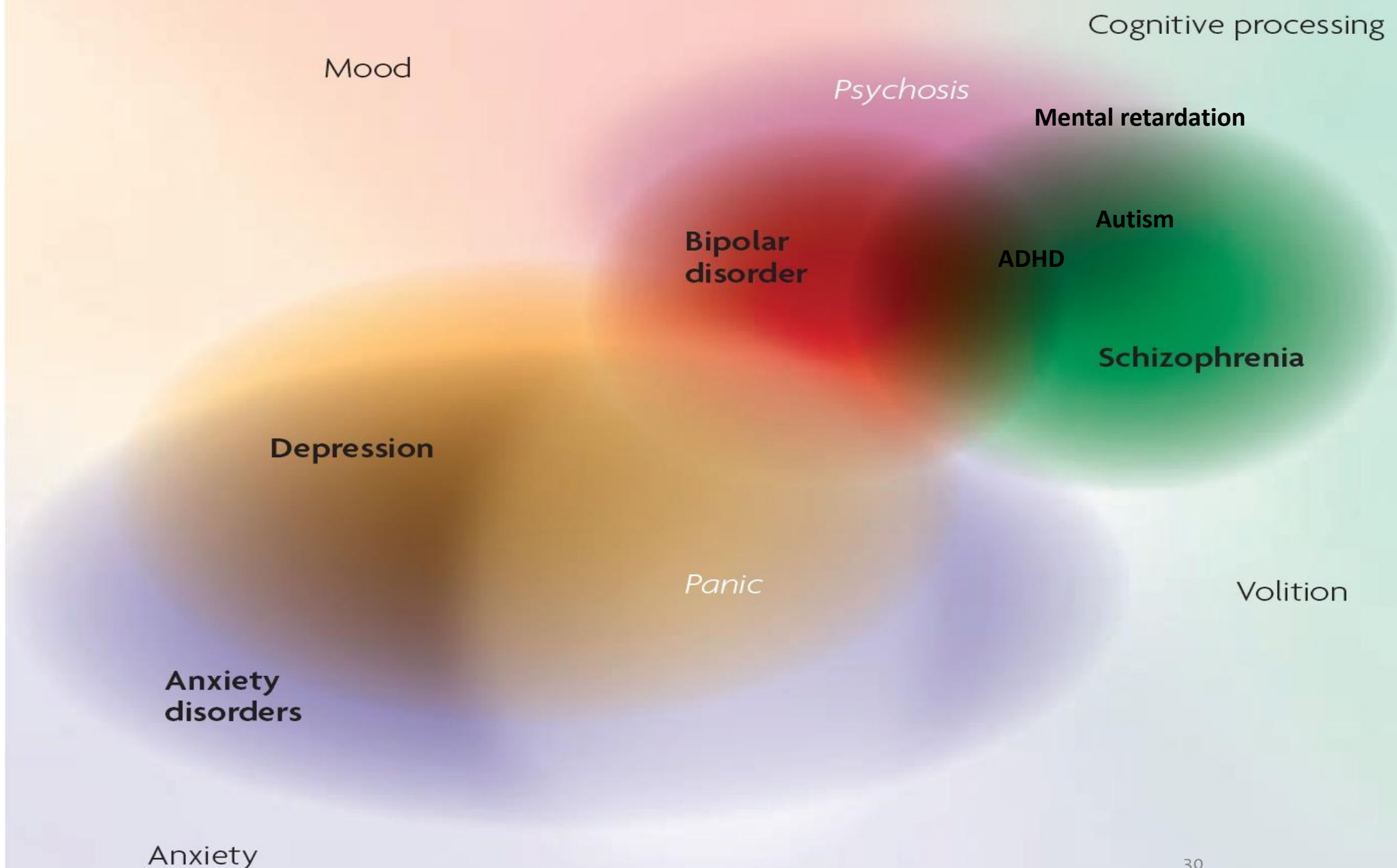
Selvmondsadfærd i to generationer

Ranning et al,
Psychological Medicine 2020

Distinkte diagnostiske enheder

Depressiv episode (ICD-10)

- Gennem 14 dage:
- Mindst 2 af flg. symptomer:
 - Følelse af nedtrykthed
 - Markant nedsat lyst/interesser
 - Reduceret energi, svær træthed

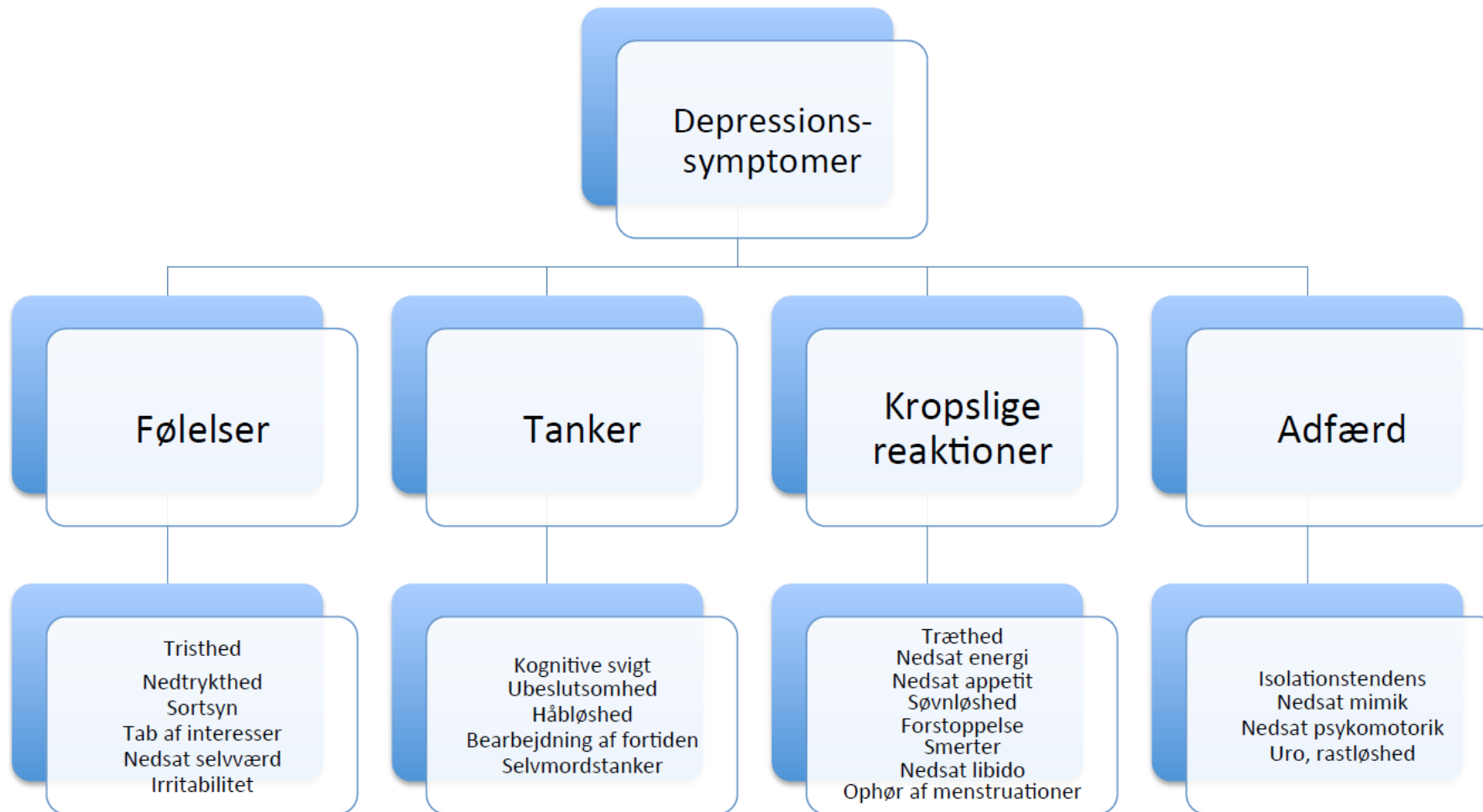
- Let depression: 2+2
- Moderat depression: 2+4
- Svær depression: 3+5

- Mindst 2 af følgende:
 - Nedsat selvtillid/selvfølelse
 - Selvbebrejdelser, svær skyldfølelse
 - Tanker om død/selv mord
 - Tænke-/koncentrationsbesvær
 - Agitation/hæmning
 - Søvnforstyrrelser
 - Signifikant vægt/appetit ændring

- Konstant til stede gennem 14 dag eller mere (dog døgnvariation)
- Nedsat reaktivitet vigtig

Depression hos voksne

Depression ift forældreopgaver

Eksekutivfunktion

Delt opmærksomhed

Fælles for mange tilstande: påvirkning af kognitive funktioner og angst

Fysiske (autonome) symptomer:
Angstanfald eller
Vedvarende angst

Forhindrer én i at tænke klart og mentalisere

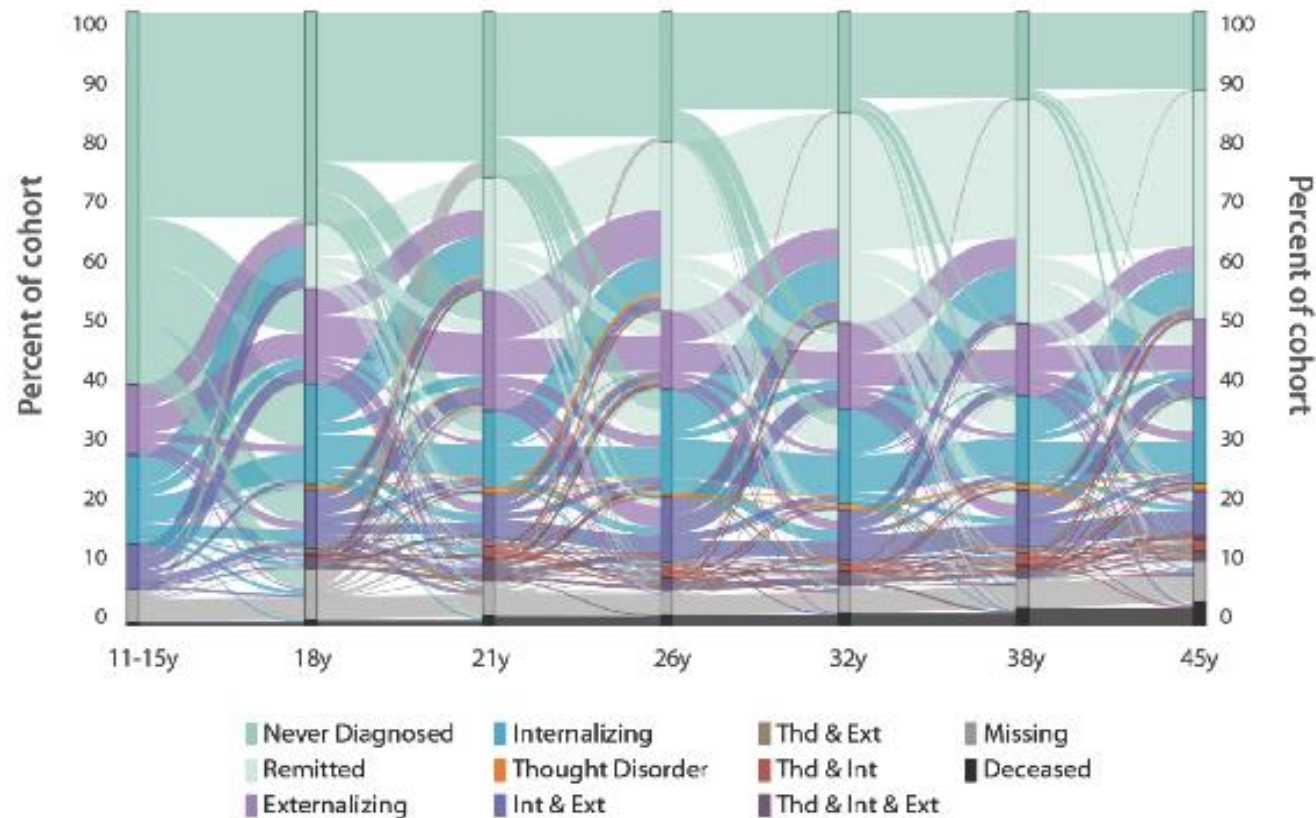
Er ikke farligt men meget ubehageligt

Fare for at barnet bliver en del af de psykotiske symptomer

Psykisk sygdom gennem livet

Ebb and Flow of Mental Disorders in the Dunedin Longitudinal Study

The Sankey diagram shows cohort members' shifting diagnoses from 1 assessment phase to the next, from ages 11 to 15 years to age 45 years. The colors on the horizontal bands divide the diagram into different psychiatric statuses, as indicated in the key. The heights of the horizontal bars show the prevalence of different statuses at each assessment age. Note that it is possible to follow groups across contiguous adjacent assessments, not across the entire panel. Information for the full cohort of 1037 participants.

Diagnoser

- Diagnoser er (oftest) midlertidige
- Diagnoser kan ændre sig over tid
- Diagnoser beskriver IKKE hele menneskets personlighed eller egenskaber
- Tjek dine egne fordomme

Baggrund for stigmatisering

- Historisk perspektiv: Manglende behandlingsmuligheder og manglende kendskab til ætiologien, isolation af psykisk syge
- Uforståelige adfærd
- Generalisering ud fra enkelte negative episoder
- Ængstelse og fordomme
- Når man er ramt: Svært at tale om egne følelser

MANGLENDE
VIDEN

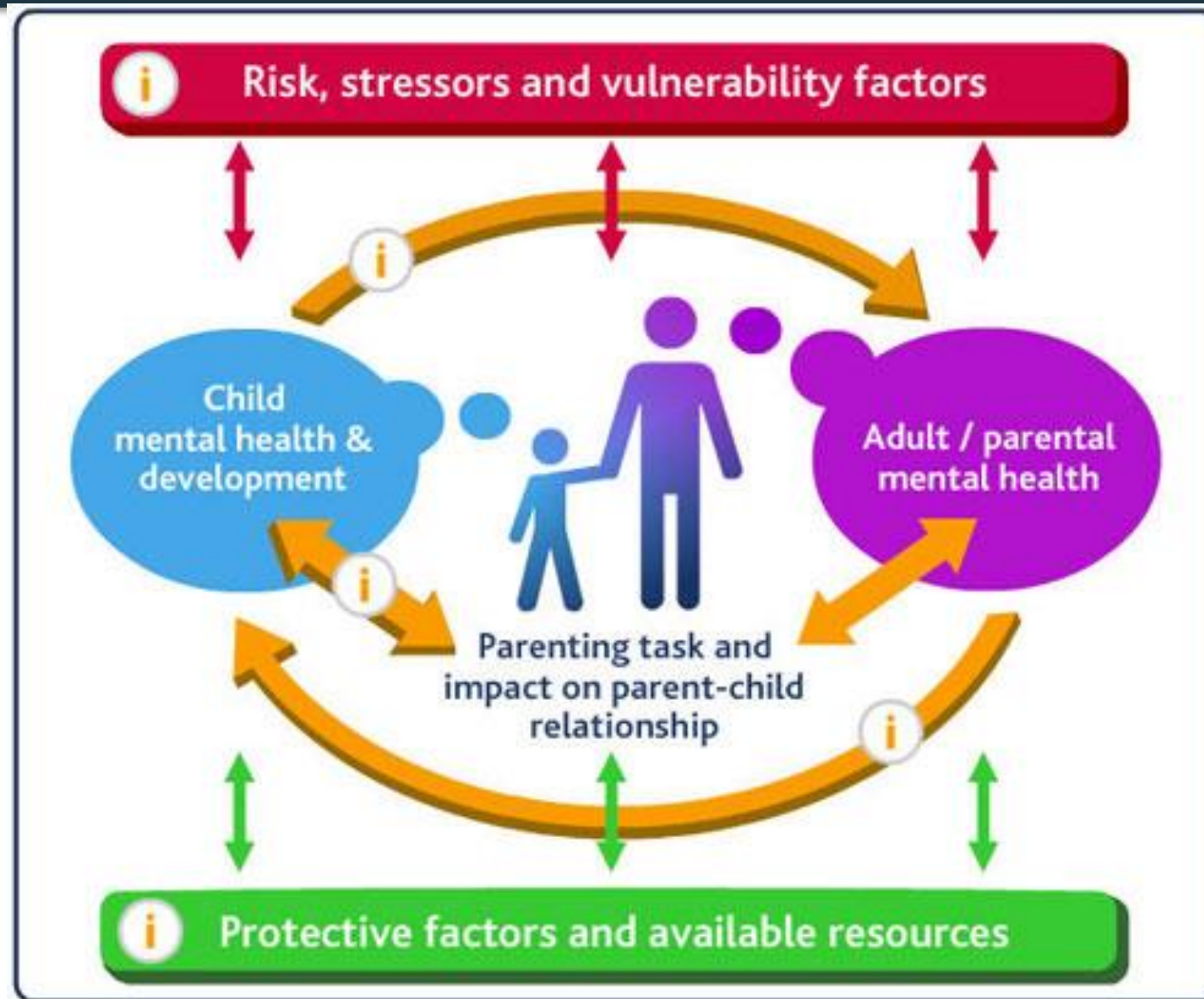

Hvad har et barn brug for fra sine forældre?

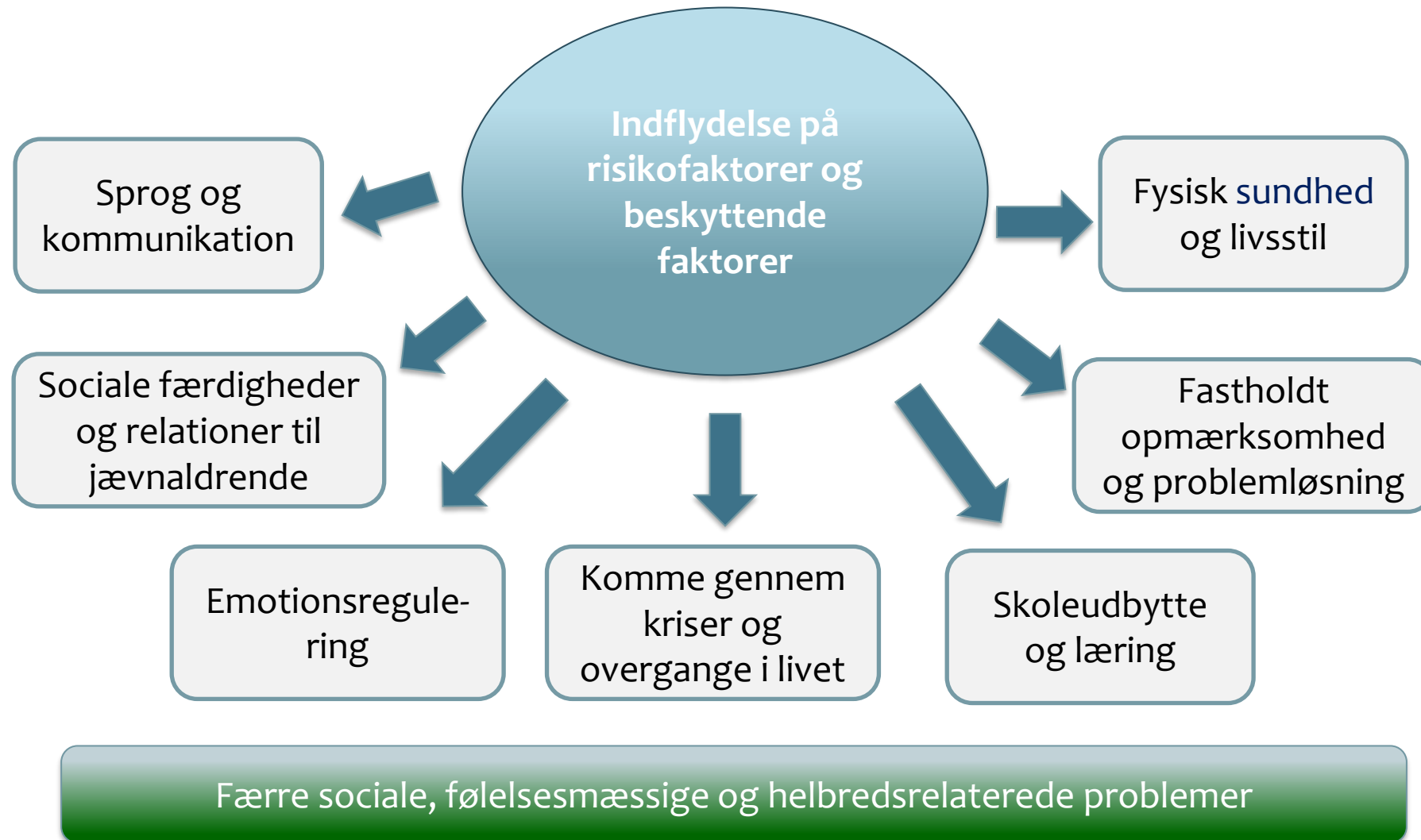
- Omsorg, varme, kærlighed
- Trøst, når noget gør ondt og hjælp til at bearbejde indtryk og forstå omverdenen
- At blive set, forstået og accepteret som et individ med egne følelser, tanker og præferencer
- Stimulation, læring, leg og støtte til selvstændighed
- Grænser, rammer, stabilitet og forudsigelighed
- (Og meget andet – og bare det meste af tiden)
- Mad, tøj, bolig..

The Family model (Falkow 1998)

Forældres gennemgribende indflydelse på barnet (inspireret af Triple P)

At vokse op med en psykisk syg forælder...

23-32 % af voksenpsykiatriske patienter har ansvar for børn under 18 år (Fraser, 2006; Maybery et al., 2009 ; Östman & Hansson, 2002; Pretis & Dimova, 2008; Test et al., 1990).

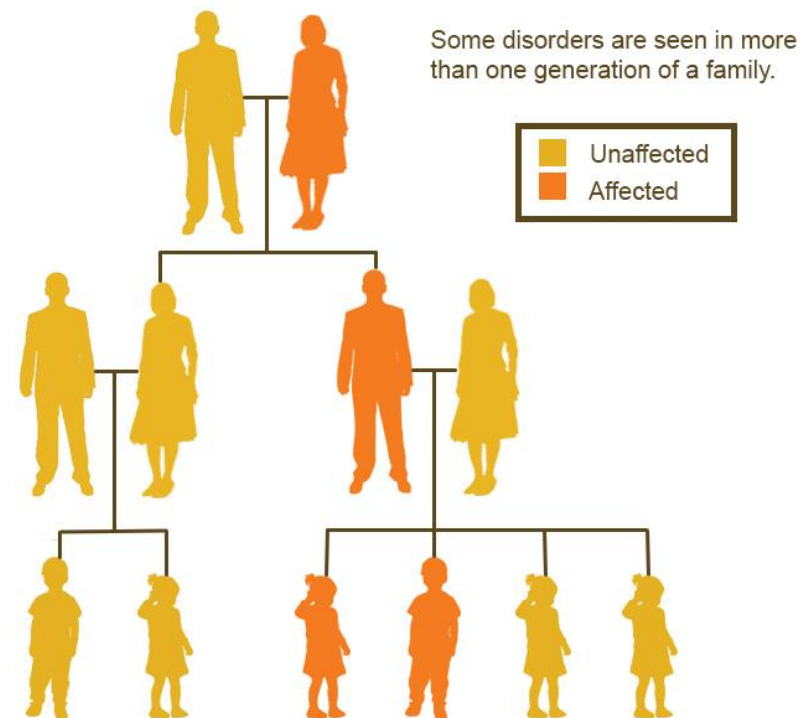

Den stærkeste enkeltfaktor for udvikling af psykisk sygdom er ?

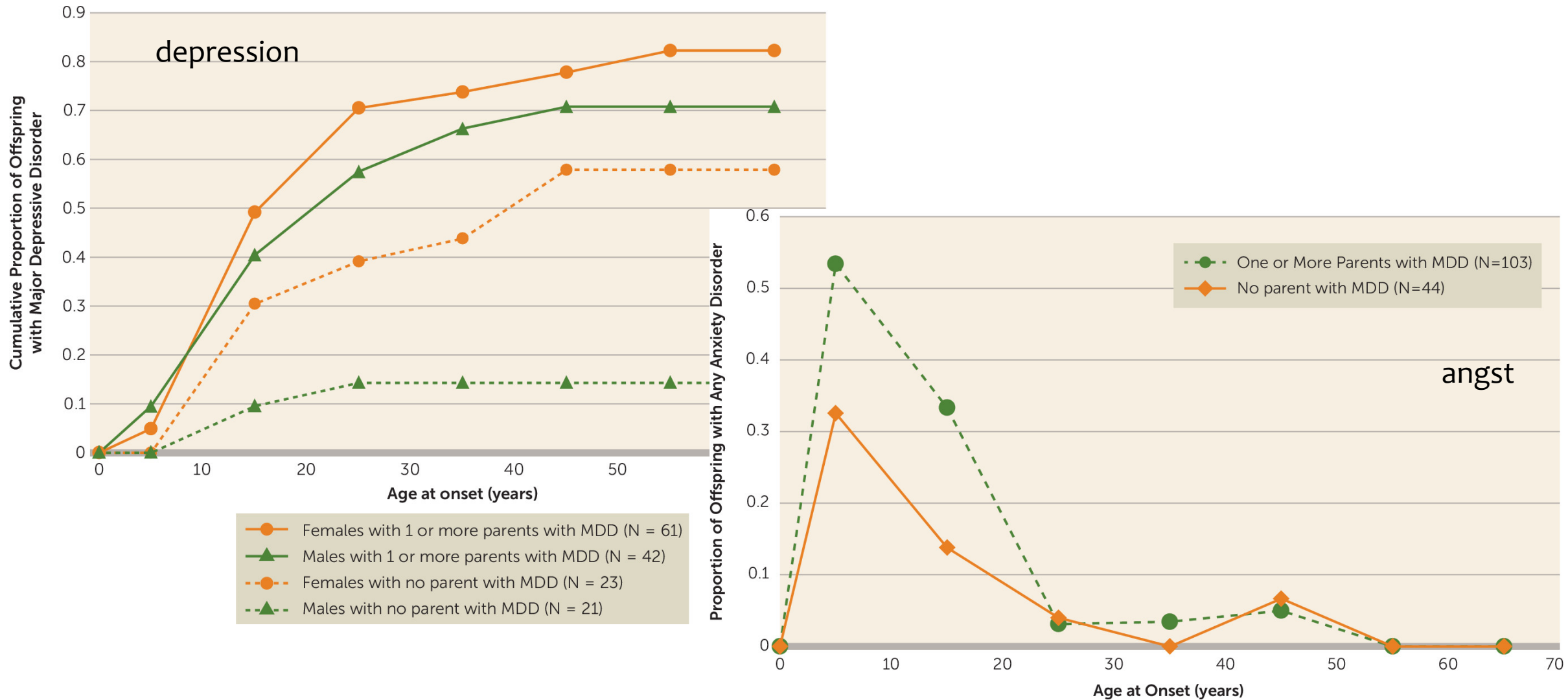
- **Over halvdelen** af alle børn, hvis forældre har en alvorlig psykisk sygdom bliver selv psykisk syge og **over 1/3** af dem får selv en alvorlig psykisk sygdom

10% af børn i Danmark har en mor eller far som har en psykisk sygdom, der behandles i sekundær sektor

Condition affecting members of a family

Weissman et al, Am J Psych 2016b

Eksamenskarakterer og færdiggjort 9'nde klasse hos børn af forældre med svær psykisk sygdom sammenlignet med baggrundsbefolkningen

	Bipolar lidelse		Skizofreni	
	Mor	Far	Mor	Far
Høj karakter 8 – 12	OR=1.04 (0.93-1.15)	OR=1.02 (0.90-1.14)	OR=0.73 (0.64-0.84)	OR=0.71 (0.63-0.81)
Medium karakter 4 – 8	1 (reference)	1 (reference)	1 (reference)	1 (reference)
Lav karakter -3 – 4	OR=1.14 (1.02- 1.28)	OR=0.95 (0.83-1.08)	OR=1.39 (1.24-1.55)	OR=1.71 (1.54-1.90)
Ingen eksamen	OR=1.64 (1.42-1.88)	OR=1.16 (0.97 - 1.38)	OR=2.32 (2.05-2.64)	OR=2.53 (2.24-2.86)

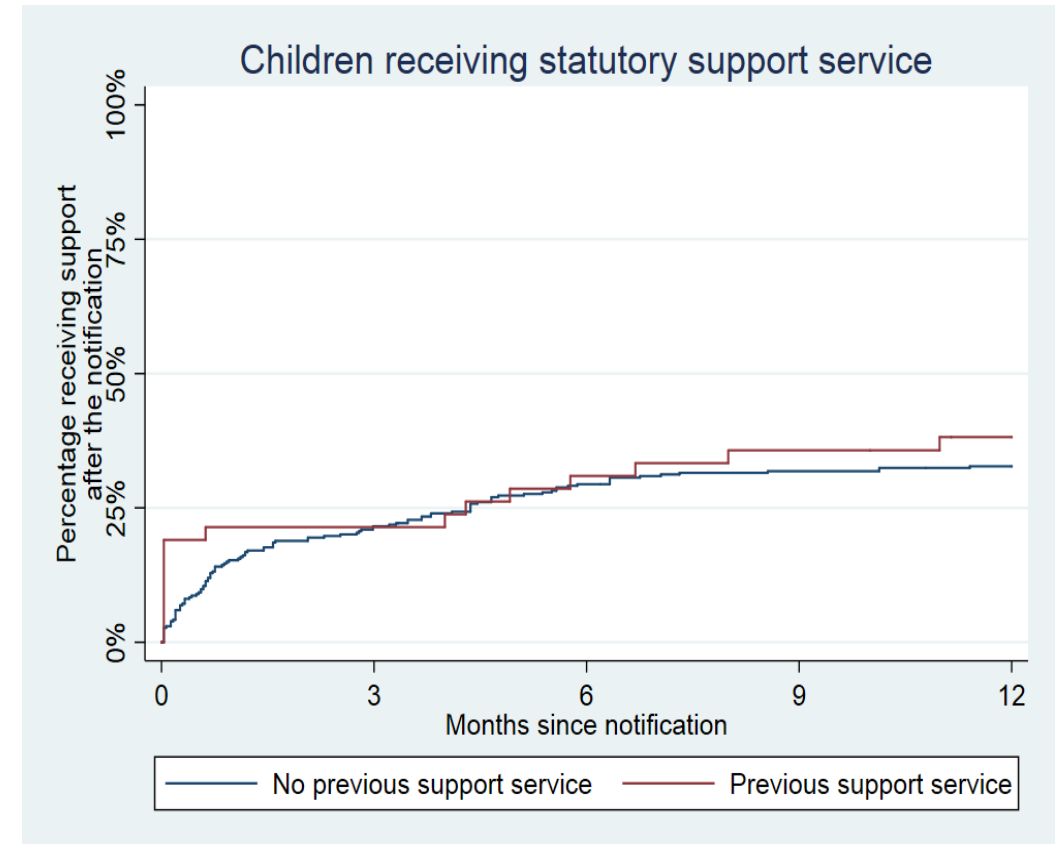
Ranning A, Laursen T, Agerbo E, Nordentoft M. School performance from primary education in the adolescent offspring of parents with schizophrenia and bipolar disorder- a national, register-based study. *Psychol Med* 2018;48(12):1993-2000.

Andre register-resultater (Ranning et al, 2020)

Børn af forældre med psykisk sygdom

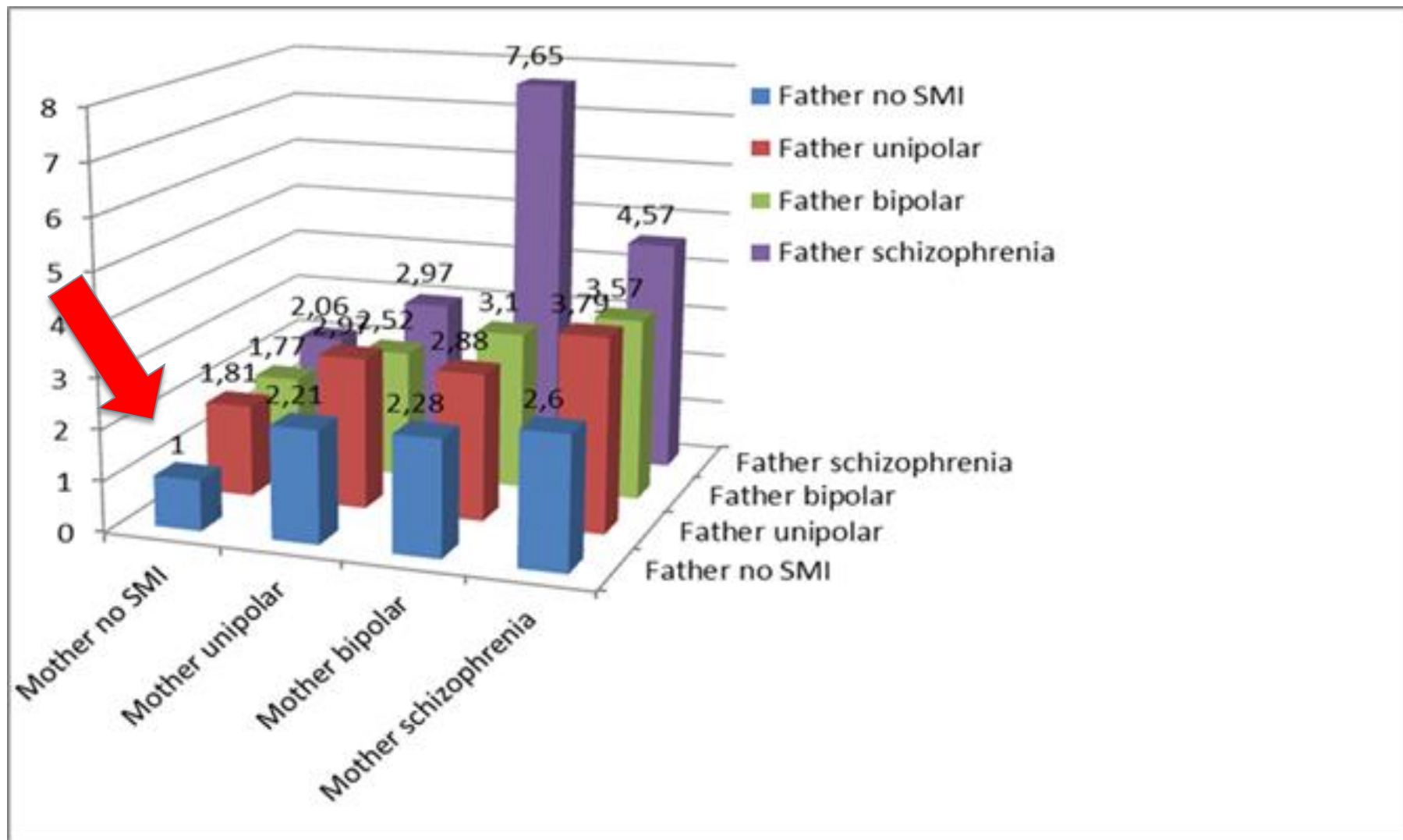
- Vokser oftere op med enlig mor
- Følger sjældnere børneundersøgelser
- Bliver i mindre grad vaccineret
- Har flere huller i tænderne
- Større risiko for børnepsykiatrisk lidelse
- Dårligere kognitiv funktion og motorik
- Ca. 25 % er udfordret på samtlige områder

I nogen tilfælde skrives underretninger (og hvad så?)

Registerstudie vedr. risiko for børnepsykiatrisk diagnose

(Thorup et al, Sch Res 2017)

Børn med familiær disposisjon (VIA 7)

Psykiske problemer,
tidlige symptomer

Motoriske
vanskeligheter

Social-kognitive
problemer

Kognitive
deficits, lavere
IQ

Hjemmemiljø
mangler støtte og
stimulation

Dårligere
livskvalitet og lavt
selvværd

Flere traumer
og belastninger

Reaktionsmønstre hos børn

- **Overtilpassede:** høflige, hjælpsomme, fornuftige, dygtige i skolen, stille ikke krav
- **Udadreagerende:** forværring i ADHD/autisme, adfærdsforstyrret ('provokerende'), kravafvisende, følelsesudbrud
- **Indadvendte:** ængstelige, tilbageholdne, triste, mangler energi og lyst, irritable, ondt i maven
- Ændringer ift normalen, relateret til familiær belastning

Familien som helhed

Hele familien

Uklare roller
Konflikter og stress
Mangel på rutiner, traditioner eller fælles aktiviteter
Lav socioøkonomisk status
Usund livsstil
Isolation, begrænset socialt netværk

Forældre med sygdom

Symptomer og bivirkninger
Selv-stigmatisering og lavt selvværd
Manglende tillid til sig selv som forældre
Stress, dårlig søvn, risiko for misbrug
Isolation
Ringe job situation

Mindre børn

Tidlige symptomer eller udviklingsmæssige forstyrrelser
Kognitive problemer
Manglende viden
Bekymring
Sociale problemer
Usikker tilknytning

Den anden forælder

Bekymringer og tristhed
Mangel på viden om sygdommen
Stress
Overbebyrdet
Alene med ansvaret
Fravær fra arbejde

Ældre børn

Symptomer på angst eller depression
Stress
Young carer
Problemer i skolen
Sociale problemer

TAK for jeres opmærksomhed

Risikofaktorer og beskyttende faktorer

RISK FACTORS

- ✗ Genetic influences
- ✗ Low IQ and learning disabilities
- ✗ Specific development delay
- ✗ Communication difficulties
- ✗ Difficult temperament
- ✗ Physical illness
- ✗ Academic failure
- ✗ Low self-esteem

Child

- ✗ Family disharmony, or break up
- ✗ Inconsistent discipline style
- ✗ Parent/s with mental illness or substance abuse
- ✗ Physical, sexual, neglect or emotional abuse
- ✗ Parental criminality or alcoholism
- ✗ Death and loss

Family

- ✗ Bullying
- ✗ Discrimination
- ✗ Breakdown in or lack of positive friendships
- ✗ Deviant peer influences
- ✗ Peer pressure
- ✗ Poor pupil to teacher relationships

School

- ✗ Socio-economic disadvantage
- ✗ Homelessness
- ✗ Disaster, accidents, war or other overwhelming events
- ✗ Discrimination
- ✗ Other significant life events
- ✗ Lack of access to support services

Community

- ✓ Secure attachment experience
- ✓ Good communication skills
- ✓ Having a belief in control
- ✓ A positive attitude
- ✓ Experiences of success and achievement
- ✓ Capacity to reflect

- ✓ Family harmony and stability
- ✓ Supportive parenting
- ✓ Strong family values
- ✓ Affection
- ✓ Clear, consistent discipline
- ✓ Support for education

- ✓ Positive school climate that enhances belonging and connectedness
- ✓ Clear policies on behaviour and bullying
- ✓ 'Open door' policy for children to raise problems
- ✓ A whole-school approach to promoting good mental health

- ✓ Wider supportive network
- ✓ Good housing
- ✓ High standard of living
- ✓ Opportunities for valued social roles
- ✓ Range of sport/leisure activities

Hvad siger børn som pårørende

fra PsykiatriFondens børnegrupper

Jeg er ked af det inden i og glad uden på. Sådan er det næsten hele tiden og det har jeg det bedst med.

Jeg har ingen håb og drømme, for det tør jeg ikke?

Jeg snakker med AKT læreren, for ellers ville jeg bryde sammen

Da min mor kom på hospitalet og de voksne ikke sagde det, blev jeg rigtig sur!

Spm.: Kan børn gøre deres forældre raske? Nej, det har jeg prøvet, det virkede ikke.

De voksne skal sige at man ikke kan dø af det.

Man føler sig ensom der hjemme.

De skulle have forklaret mig om sygdommen noget før!

De holder ikke hvad de lover.

Kan børn egentlig også få de der sygdomme ?

Det værste er skyldfølelsen. Når jeg tænker, det er min skyld at min mor har en psykisk sygdom

Han er betydningsfuld, fordi han er min far (selvom jeg ikke vil se ham)

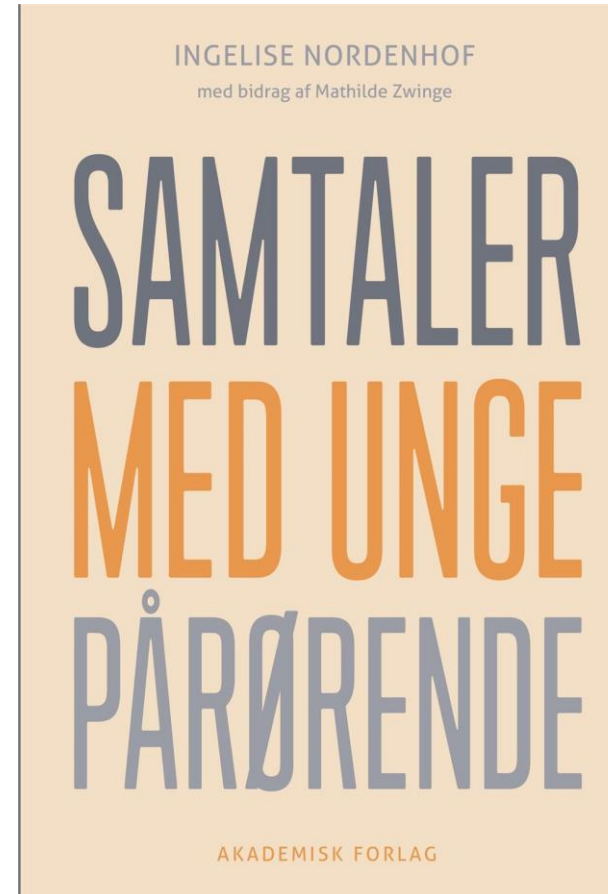
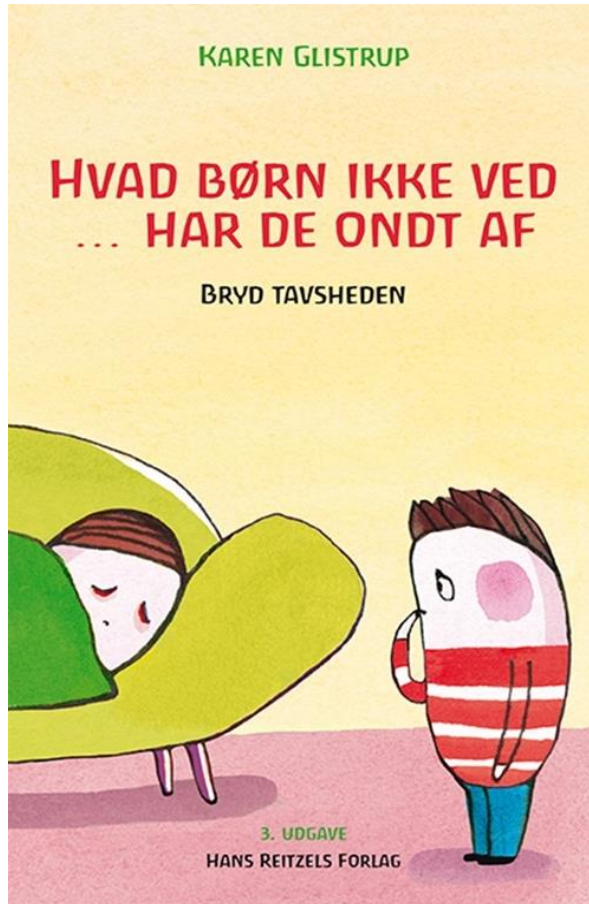
Det værste er når man selv skal være stærk og ikke kan græde foran dem.

Samtalen med en person med psykisk sygdom

- Vær fordomsfri og respektfuld
- Forklar formål med samtalen, sæt en ramme
- Spørg hvordan den psykiske sygdom viser sig hos netop denne person for tiden?
- Gentag evt. beslutninger, hold en kort pause og giv mulighed for en opfølgende kontakt
- Vær almindeligt omsorgsfuld

Karen Glistrup og Ingelise Nordenhof

PAUSE

KL

Center for
Forebyggelse i praksis

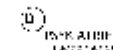
PRÆSENTATION AF KOMBU OG
SAMARBEJDE MED KOMMUNERNE,

V. PROJEKTLEDER OG FAGKONSULENT
STINE GRY STAAL STEFFENSEN,
PSYKIATRIFONDEN

Børn og unge i familier med psykisk sygdom

V. Kombu, Psykiatrifonden
Stine Steffensen

kombu
NATIONALT KOMPETENSCENTER FOR BØRN OG UNGE
I FAMILIER MED PSYKISK SYGDOM

”

”Vi har vist ikke nogen her, som vokser op i familier med psykisk sygdom....”

Hjælp 310.000 børn
ud af glemmekassen

Kombu budskab:

” I er vigtige voksne

Kilde: Kvello, 2013

*I kan hjælp med at få børnene ud af glemmekassen.
I kan tænde lommelygten!*

kombu

NATIONALT KOMPETENCECENTER FOR BØRN OG UNGE
I FAMILIER MED PSYKISK SYGDOM

Psykiatri

PSYKIATRIFEN
- i gode hænder

Kombu.dk

Alle børn har ret til et liv i trivsel

Det Nationale Kompetencecenter for Børn og Unge i familier med psykisk sygdom er det naturlige første sted, hvor fagpersoner kan søge viden og rådgivning, hvis de arbejder med familier, hvor et familiemedlem er ramt af psykisk sygdom.

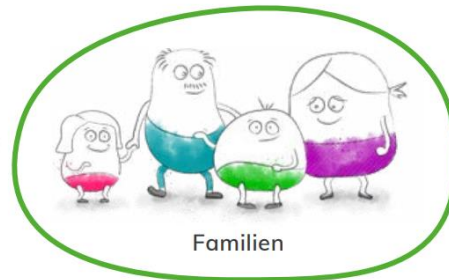
[Se videoen om Kombu >](#)

Hvordan kan Kombus viden og værktøjer bruges, og hvordan kommunale fagpersoner oplever, at det kompetenceløft gør en forskel i deres arbejde og hverdag?

Kommuner: Arbejdspakker og rammer

Området (fx lærere, pædagoger mm.)
E-learningkursus, som den resterende personalegruppe.
Spørg til børnene procedurer.

Fagligt fyrtårn voksne

1-dags kursus. Opkvalificering af 10 fagpersoner på voksenområdet (fx socialrådgivere, jobcentre, misbrugscenter mm.)
E-learningkursus, som den resterende personalegruppe.
Spørg til børnene procedurer.

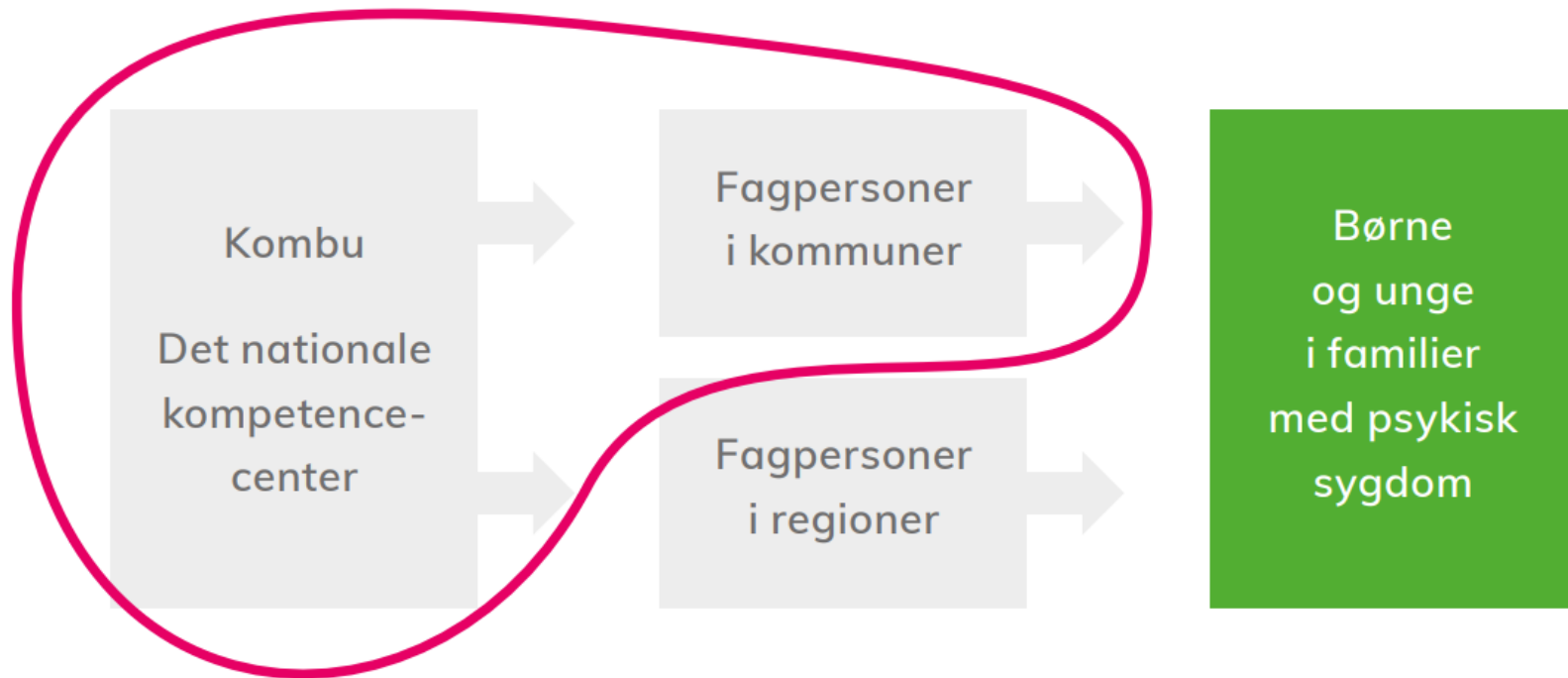
Indsats

Lokale indsatser
Børnegrupper
Andre § 11 tilbud

Gruppelederuddannelse

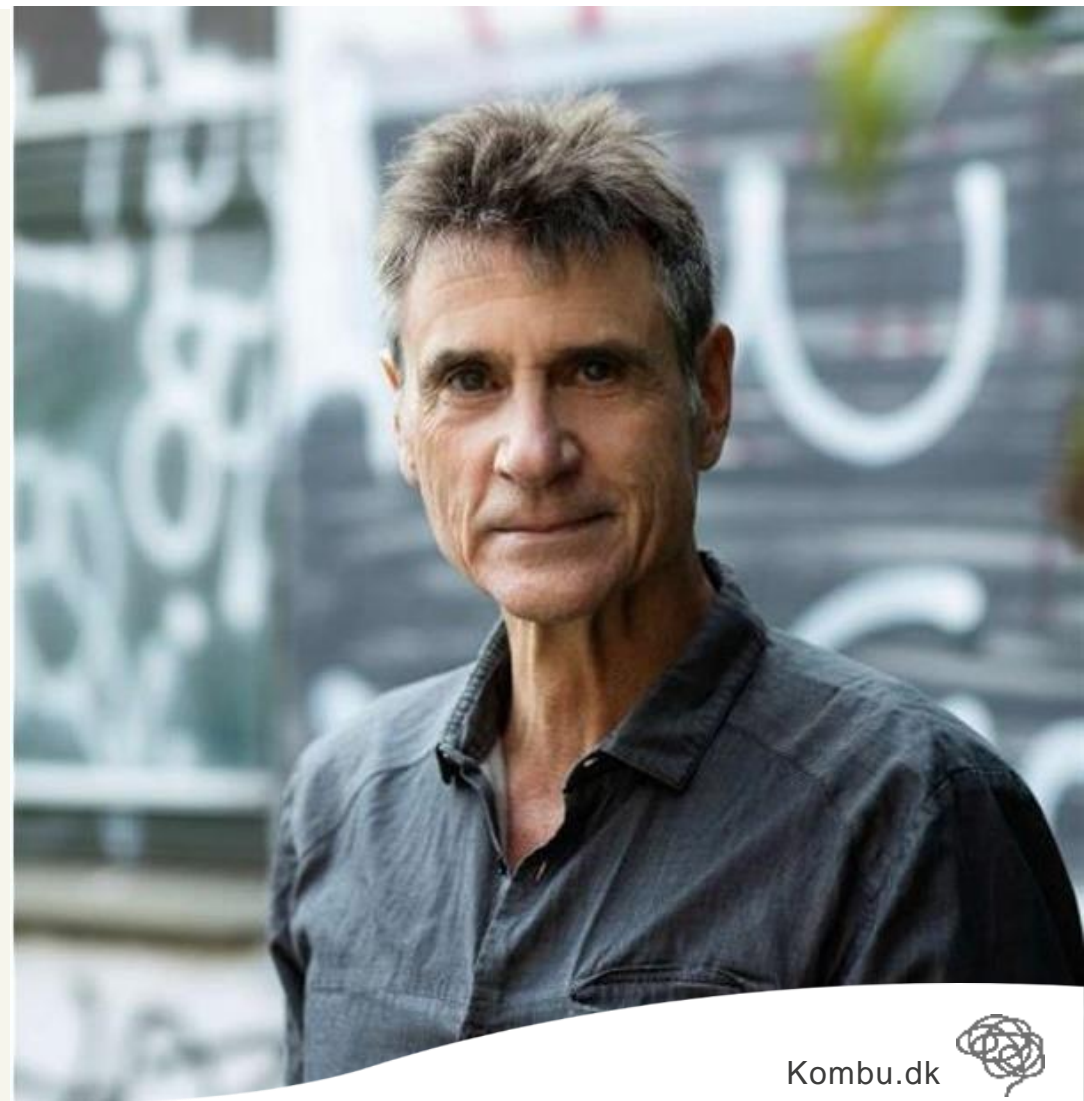
4-dages gruppelederkursus i at afholde og lede grupper for børn af forældre med psykisk sygdom (7-18 årige)

Kommunernes arbejde og erfaringer

- Kombu tilbyder viden og værktøjer, der er med til **at bryde barrierer og tabuer** og **åbne samtaler** om psykisk sygdom.
- Kombus kompetenceløft **er motiverende**, **understøtter tværfagligt samarbejde** og har **stor kobling til arbejdspraksis**.
- Mulighed for **tilpasning og andre målgrupper**.
- Kræver **ejerskab og ansvar**
- Behov for **konkrete tilbud**

<https://vimeo.com/764844083>

Spørgsmål

DRØFTELSE AF DEN TIDLIGE INDSATS MÅLRETTET BØRN I FAMILIER MED SÆRLIGE BELASTNINGER

GÅ SAMMEN I SMÅ GRUPPER STÅENDE DRØFTELSE

- *HVORDAN FÅR I ØJE PÅ BØRNENE?*

- *HVORDAN TALER VI MED FORÆLDRENE?*

Frokost og netværk

Center for
Forebyggelse i praksis

ERFARINGER FRA EN PROJEKTKOMMUNE, DER HAR STYRKET DEN TVÆRGÅENDE INDSATS IFT. BØRN SOM PÅRØRENDE

V. LENE JELSBÆK MORTENSEN
UDVIKLINGS- OG SPECIALKONSULENT
CENTER FOR FAMILIE, FREDERIKSHAVN KOMMUNE

Erfaringer fra en ”KOMBU-kommune”

Forstærket indsats ift. børn og unge,
der vokser op i hjem med psykisk sygdom

FREDERIKSHAVN KOMMUNE

3 nedslagspunkter

Det organisatoriske

Fundamentet skal
være på plads

Faglige Fyrtårne

Øget fokus og tidlig
opsparing

Frirum

Konkret tilbud
om støtte

Det organisatoriske

Fast styregruppe – centerchefniveau

- Skole, klub og ungdomsskole
- Dagtilbud
- Familieområdet
- Jobcenter
- Handicap & Psykiatri

Midlertidig arbejdsgruppe – afdelingsledere fra samme centre

Politisk orientering → fagudvalg & Handicapråd

Børneområdet:
Tidlig opsporing
og støtte

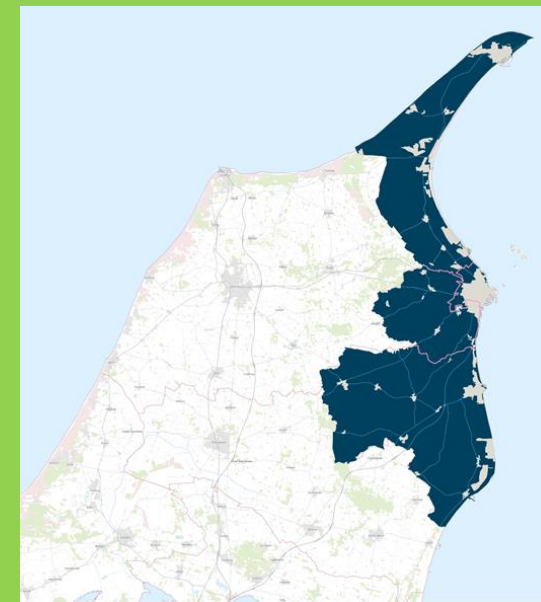
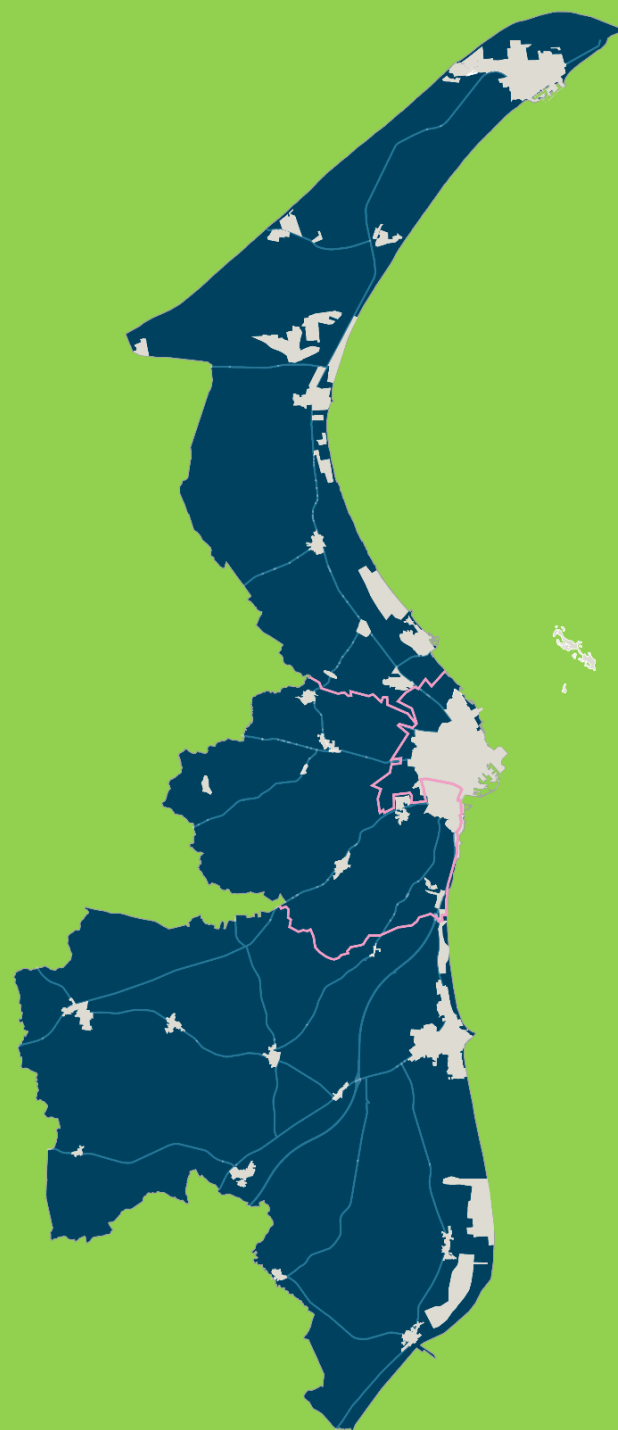
Voksenområdet:
Spørge til børnene
og bygge bro

Etablering af tilbud:
Frirum
samtalegrupper

Brobygning mellem børne- og
voksenområdet

Vi arbejder på at integrere den
forstærkede indsats med
eksisterende praksis

Organiseret ud fra vores
distriktsstruktur

39 Faglige fyrtårne

9 støtteressourcepædagoger fra dagtilbud

15 inklusionsvejledere fra skole

2 PPR-medarbejdere

2 socialrådgivere

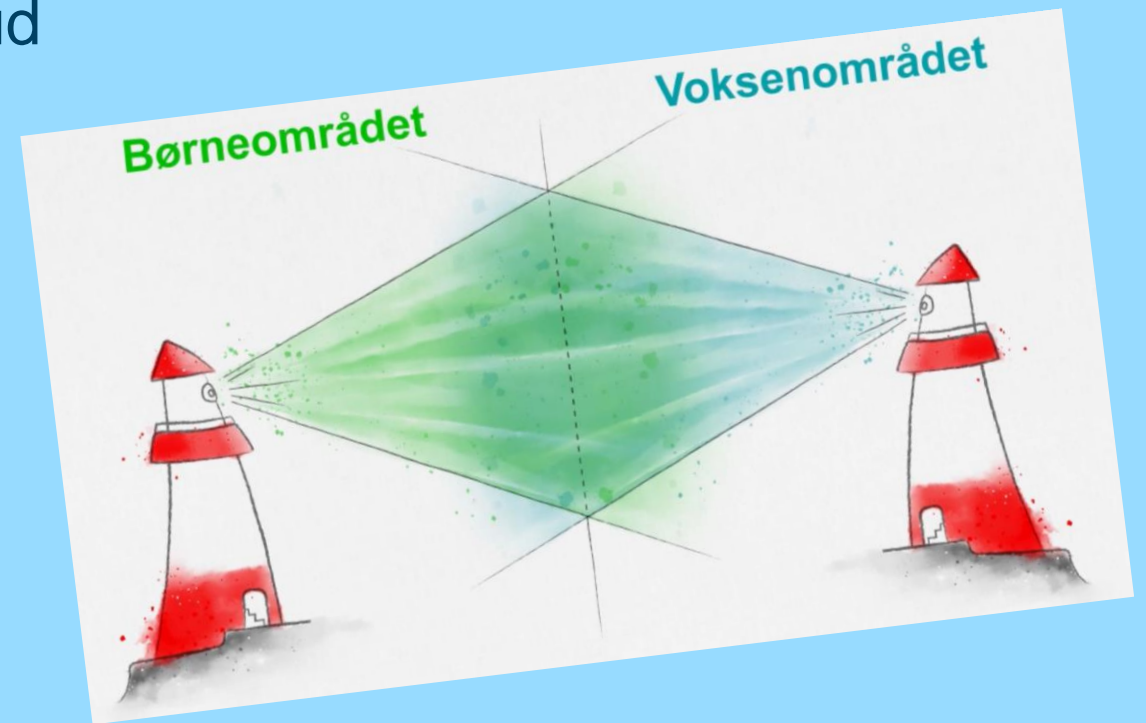
2 skolesundhedsplejersker

1 familiebehandler

3 fra Jobcenter

1 fra misbrugsafdelingen

4 fra socialpsykiatrien

E-learning til over 80 afdelinger

- Folkeskoler, privatskoler, friskoler, 10. kl. center
- Kommunale, selvejende og private dagtilbud
- Klubber og Ungdomsskole
- Familierådgivningen
- PPR
- Sundhedsplejen
- Familiebehandlingen, støttekontaktpersoner mv.

- Rusmiddelcentret
- Socialpsykiatriske støttecentre
- Socialenheden – voksenmyndighed
- Jobcenter – kontanthjælp, integration, sygedagpenge mv.
- KUI – kommunal ungeindsats

SIND Lokalafdeling
Frivillige aktører på
børneområdet

Hvordan arbejder de faglige fyrtårne?

- Ambassadører ude i områderne – råd og vejledning til kolleger
- Brobyggere på tværs af børn og voksen
- Sikrer anvendelse af KOMBU-værktøjerne, særligt "Batterierne" og "Vigtig voksen" er populære
- Lokal variation, fx temaugle om psykisk sygdom
- Bryder tabu

"Små indsatser, har stor betydning"

**Greb for at understøtte
implementering**

Aftalebrev

FREDERIKSHAVN KOMMUNE
Efterår 2022

Aftalepapir for de faglige fyrtårne på skole- og dagtilbudsområdet i KOMBU-projektet

Dette aftalepapir har til formål at sikre en fælles forståelse og en forventningsafstemning mellem de faglige fyrtårne i KOMBU-projektet og ledelsen, omkring fyrtårnernes rolle. Aftalepapiret er fortløpende og skal danne afsæt for en dialog mellem de faglige fyrtårne og deres nærmeste ledere omkring hvordan rollen som fagligt fyrtårn løses i hvert distrikt fremadrettet.

De faglige fyrtårne på børneområdet er alle (så nær en!) forvejen ansat i stillinger, hvor de har en særlig rådgivende og vejledende funktion ift. deres kolleger. De er allerede særlige videnspersoner ift. børn i udsatte positioner. Med uddannelsen til fagligt fyrtårn, er deres kompetencer styrket ift. børn, der vokser op i hjem med psykisk sygdom.

Eksempler på hvordan de faglige fyrtårn kan anvendes

- De fagprofessionelle, der er omkring børn og familier, kan henvende sig til et af de faglige fyrtårne i deres distrikt, for at få sparring. De kan have brug for sparring ift. hvilke værktøjer, der kan være relevante i givne situationer, hvordan de taler med børn og forældre om psykisk sygdom, hvordan de støtter børnene i det daglige mv. De faglige fyrtårne står til rådighed for sparring i det omfang, som andre opgaver tillader dette.
- De faglige fyrtårne har et ansvar ift. at sikre fortsat fokus på den forstærkede indsats for børn, der vokser op i hjem med psykisk sygdom. Eksempelvis kan fyrtårnene spille en rolle når der kommer nye medarbejdere i distrikterne, som skal introduceres til et læring, værktøjerne mv.
- De faglige fyrtårne kan bidrage på personalemøder, med oplæg, eksempler fra praksis mv. for at sikre kollegerne bevarer interessen for emnet.
- De faglige fyrtårne sikrer opmærksomhed på firum-samtalegrupperne på skolerne og kan være behjælpelige med henvisning. Fyrtårnene på skoleområdet kan tænkes at få henvendelser fra kolleger, der er vige som "vigtige voksne" mto. sparring på den "ogave".
- De faglige fyrtårne på børneområdet har kendskab til de faglige fyrtårne på voksenområdet og kan derigennem understøtte brobygning mellem børn og voksne.

Opvæltsende aktiviteter for de faglige fyrtårne i KOMBU-projektet

- De faglige fyrtårne på børneområdet, har gennemgået 3 dages kursus ved KOMBU i september 2021.
- De har været inviteret til et online erfaringsudvekslingsmøde med projektleder den 10. december 2021.

FREDERIKSHAVN KOMMUNE
Efterår 2022

- De har været inviteret til et online erfaringsudvekslingsmøde med KOMBU den 18. januar 2022
- De har været inviteret til en hel opfølgingsdag med KOMBU den 19. maj 2022 (sammen med de faglige fyrtårne fra voksen- og familieområdet)
- Fremadrettet vil der blive indsat til ca. 2 årlige netværksmøder (forår og efterår) for de faglige fyrtårne. Projektleder er ansvarlig for disse møder. Netværksmøderne har til formål at udveksle erfaringer, dilemmaer og gode ideer, tilføre ny viden og sikre fortsat fokus på den forstærkede indsats. Møderne forventes at være af ca. 3 timers varighed og veksle mellem fysisk fremmøde og online-møde.**

Via ovenstående, har de faglige fyrtårne opnået særlig viden om psykisk sygdom og de konsekvenser det kan have for børn og unge, at vokse op i hjem med psykisk sygdom. De er introduceret til diverse værktøjer, der kan anvendes i arbejdet med børn, unge og forældre, værktøjer som alle er tilgængelige via [KOMBU's hjemmeside](#).

Formålet er, at dette aftalepapir kan danne baggrund for en forventningsafstemning mellem det faglige fyrtårn og nærmeste leder ift. fyrtårnets rolle fremadrettet, herunder også en snak om konkrete initiativer, der kan give mening af planlægge i det konkrete distrikt. Der bør også være en fælles opmærksomhed på, hvad der kan hhv. fremme og hæmme fyrtårnernes muligheder for at sikre fortsat fokus på børn, der vokser op i hjem med psykisk sygdom.

Den vigtigste opgave, som varetages af de faglige fyrtårne, er at sætte fokus på børn som er sårbare. Dette såvel i forbindelse med som i opgaver med mistrivsel. Fokus på børn som sårbare vil indlættes i allerede eksisterende arbejdsopgaver og mødefora.

Evt. spørgsmål kan rettes til projektleder Lene Jelsbæk Mortensen, ljm@frederikshavn.dk

Konkrete aftaler ift. rollen som fagligt fyrtårn:

Underskrift: Fagligt fyrtårn Afdelingsleder

FREDERIKSHAVN KOMMUNE
Efterår 2022

Netværksmøder for faglige fyrtårn 2 x årligt

- Holde gryden i kog
- Erfaringsudveksling
- Videnstilførsel

Materialekasser:

- Plakat
- Humørkort
- Snakkekort
- Batteriøvelsen
- Skabeloner til identifikation og handleplan

Gennemsyn af eksisterende procedurer og arbejdsgange

KOMBUS værktøjer finder bred anvendelse

Inspirations-ark hvis du møder et barn i faldende trivsel

Barnet viser tegn på faldende trivsel

Vær nysgerrig på årsagen til mistrivsel
Vælg én eller flere af følgende muligheder

Brug evt. Trivselslinealen.
Udfyld evt. "Vi er bekymrede skema" og drøft din bekymring med din leder/kolleger
Se på fic.frederikshavn.dk samt kombu.dk/værktøjer: "Vi bekymrede skema"

Tal med barnet
Den bedste information får du fra barnet selv.
Hent inspiration på kombu.dk/værktøjer: "Batterier", "Trivselsamtale"

Inddrag forældrene
Forældrene kender deres barn bedst og kan give dig nyttig viden.
Husk at spørge til familiesituationen. Koordiner evt. med voksenområdet.
Se på kombu.dk/værktøjer: "De 4 huskeregler"

Handling -
Barnet har behov for en indsats
Vælg én eller flere af følgende muligheder

Lokale indsats
Små indsatser i hverdagen kan have en stor betydning for barnet.
Se på kombu.dk/værktøjer: "Handleplan", "Vigtig voksen", "Samtaleguide med barnet", "Snakke kort (lille barn)".

Udarbejd en handleplan
Husk at samarbejde med barnet, forældre og kolleger
Se på kombu.dk/værktøjer: "Handleplan"

Øvrige indsatser
Du kan aktivere Familien i Centrum, for at få en tværfaglig drøftelse af bekymringen.
Du kan guide barn/familie videre, evt. via FIC, til de tilbud der er i kommunen og Regionen - eksempelvis Frirum-samtalegruppene. Orienter dig via kommunens hjemmeside, fic.frederikshavn.dk og KOMBU.dk.

Du kan sende en underretning via www.frederikshavn.dk, gerne med tilladelse fra forældrene, hvis I mener, at familien har brug for ekstra støtte. Få sparring via underretningstilf.: 2487 5591

Brug for sparring?
Ring til Psykiatrifondens fagrådgivning på tlf.: 39204000 tirs. 12-16 og tors. 8-12

Inspirations-ark hvis du møder en voksen (med børn), der viser tegn på mistrivsel eller psykisk sygdom

Borgeren viser tegn på mistrivsel eller psykisk sygdom

Vær nysgerrig på årsagen til mistrivsel og borgerens familiesituation
Vælg én eller flere af følgende muligheder

Afdæk evt. psykiske udfordringer hos borgeren
Tal med borgeren om hvordan psykiske lidelser påvirker borgeren i hverdagen.
Se på kombu.dk/værktøjer: "Netværksblomsten"

Spørg til børnene
Det er vigtigt at afdække borgerens familiesituation, herunder om der er børn i hjemmet
Se på kombu.dk/værktøjer: "Netværksblomsten", "De 4 huskeregler", "Samtalen med forældrene"

Handling -
Når familiesituationen kalder på
Vælg én eller flere af følgende muligheder

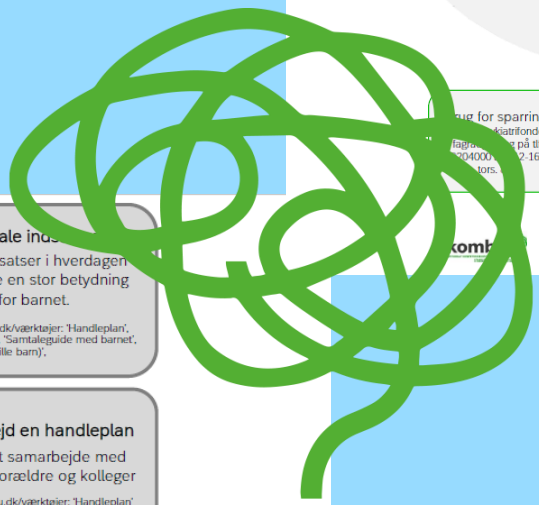
Brobygning
Det er vigtigt for børn, at skole og institution har kendskab til hjemmesituationen, så børnene kan få den rette støtte i hverdagen.
Opfordr borgeren til at tage kontakt til barnets skole og/eller institution
Tilbyd evt. hjælp hertil

Informér borgeren
Mange ved ikke at forældrenes mistrivsel kan påvirke børnene i hjemmet og, at børn har brug for at få sat ord på. Hjælp borgeren med det.
Se på kombu.dk/værktøjer: "Kære forældre", "Snak med dit barn om psykisk sygdom", "Bogen "Tal med hinanden"

Indsatser
Nogle familier har brug for lidt ekstra. Hent inspiration på KOMBUS's hjemmeside. Vær obs på regionale og kommunale tilbud, såsom Det Sociale Pitstop, Frirum-samtalegrupper for børn, mulighed for at yde en helhedsorienteret indsats via Familien i Centrum mv.

Du kan sende en underretning via www.frederikshavn.dk, gerne med tilladelse fra forældrene, hvis I mener, at familien har brug for ekstra støtte. Få sparring via underretningstilf.: 2487 5591

Brug for sparring?
Ring til Psykiatrifondens fagrådgivning på tlf.: 39204000 tirs. 12-16 og tors. 8-12

Plakater Forældrebrochurer Indstillingseskemaer

Information via vores hjemmeside "Familien i Centrum"

The screenshot shows the main homepage of Familien i Centrum. The browser address bar displays <https://fic.frederikshavn.dk>. The page features a green header with a search bar containing the text "Skriv dit spørgsmål her" and a "MENU" button. Below the header, there is a large illustration of a smiling boy with orange hair. The main content area is divided into four white boxes:

- Mødefora**: - Bliv klogere på de mødeformer, der binder Familien i Centrum sammen. [Læs mere](#)
- Trivselslinealen**: Få introduktion og inspiration. [Læs mere](#)
- Underretninger**: - Værd at vide
- Tidlig opsporing**: - Før det går skævt

At the bottom of the page, there is a footer with the following information:

- Kom hurtigt til**: [Børne- og Ungepolitik](#), [Vidensportalen på det sociale område](#), [Film om familieteamødet](#)
- Læs mere**: [Tværfaglig ordbog](#), [Om siden](#), [Kontakt](#)
- Frederikshavn Kommune**: Rådhus Allé 100, 9900 Frederikshavn, Tlf.: +45 98 45 50 00, post@frederikshavn.dk
- FREDERIKSHAVN KOMMUNE** logo and a [Translate \(Google\)](#) button.

The screenshot shows a page titled "Oversigt faglige fyrtårne" with the URL <https://fic.frederikshavn.dk/tidlig-opsporing/born-der-vokser-op-i-hjem-med-psykisk-sygdom/oversigt-faglige-fyrtarne/>. The page lists several professionals:

- Anette Albertsen**: aeal@frederikshavn.dk, Område Nord
- Anette Gottschalk**: atoo@frederikshavn.dk, CFA, Sundhedsplejen
- Anita Madsen**: aima@frederikshavn.dk, Socialpsykiatrien, Skagen
- Anja Hoppe**: aahop@frederikshavn.dk, Område Syd
- Anne Sophie Holbæk**: aeni@frederikshavn.dk, Distrikt Øst
- Anne-Lise Christiansen**: asch@frederikshavn.dk, Distrikt Nord

On the right side, there is a "Filter" sidebar with the following options:

- Filter**
- Filtrer**
- Faglige fyrtårne på skoleområdet
- Faglige fyrtårne på dagtilbudsområdet
- Faglige fyrtårne på voksenområdet
- Faglige fyrtårne i Center for Familie

Frirum

**Samtalegrupper for
børn og unge, der vokser op
i hjem med psykisk sygdom**

Åbent, anonymt tilbud efter Sundhedslovens §120.

Vi ansatte 4 gruppeledere:

- 2 skolesundhedsplejersker
- 1 socialpædagog
- 1 socialpsykiatrisk bostøtte

Uddannet ved Psykiatrifonden/KOMBU og arbejder med afsæt i udførlig manual. Modtager supervision fra Psykiatrifonden

STOR efterspørgsel – bred henviserskare.

Grupper sammensættes ud fra alder og geografi.

Mødes en hverdag efter skole, hvor det geografisk giver mening.

Forløbene indledes og afsluttes med familiesamtale.
Der i mellem er der 8 mødegange á 2 timer.

Via donationer mulighed for at supplere med Bowling & Bones.

Der tilkobles en ”vigtig voksen”

God feedback og indikatorer på at tilbuddet gør en forskel:

- Højt prioriteret fremmøde
- Børnene er kede af gruppeforløbet stopper
- Eksempler på mindre fravær, færre kortslutninger, mere glæde
- De får et sprog for sygdommen – i familien og i skolen
- Børnene frisættes – skyld og skam tages af deres skuldre
- Børnene finder ud af de ikke er alene – danner netværk

Hvad fylder lige nu?

At fastholde fokus i en omskiftelig organisation

- Strukturændringer
- Nye chefer og medarbejdere
- "Konkurrerende" dagsordner

Tilpasse samtalegrupperne pba. evaluering

Fokus på etniske minoriteter

Udbygge samarbejdet med de frivillige aktører → Eksempelvis prøvehandling i samarbejde med Barnets Blå Hus

Spørgsmål

I er også velkomne til at kontakte:

Lene Jelsbak Mortensen

lemt@frederikshavn.dk

98 45 90 53

FREDERIKSHAVN KOMMUNE

HVORDAN KAN INDSATSEN FOR AT STØTTE BØRN SOM PÅRØRENDE TIL PSYKISK SYGE STYRKES?

Hvordan kan kommunens indsats for at støtte børn som pårørende til psykisk syge styrkes?

1

Reflekter 2 min for jer selv:

- Hvad er jeg blevet inspireret til at arbejde videre med?
 - Samarbejde mellem faggrupper, der kunne være bedre?
 - Indsatser, vi med fordel kan styrke eller etablere?
 - Eller andet ...

2

Opsamling i plenum

Kaffepause

Center for
Forebyggelse i praksis

HVAD KAN KOMBU TILBYDE KOMMUNERNE?

V. PROJEKTLEDER OG FAGKONSULENT
STINE GRY STAAL STEFFENSEN,
PSYKIATRIFONDEN

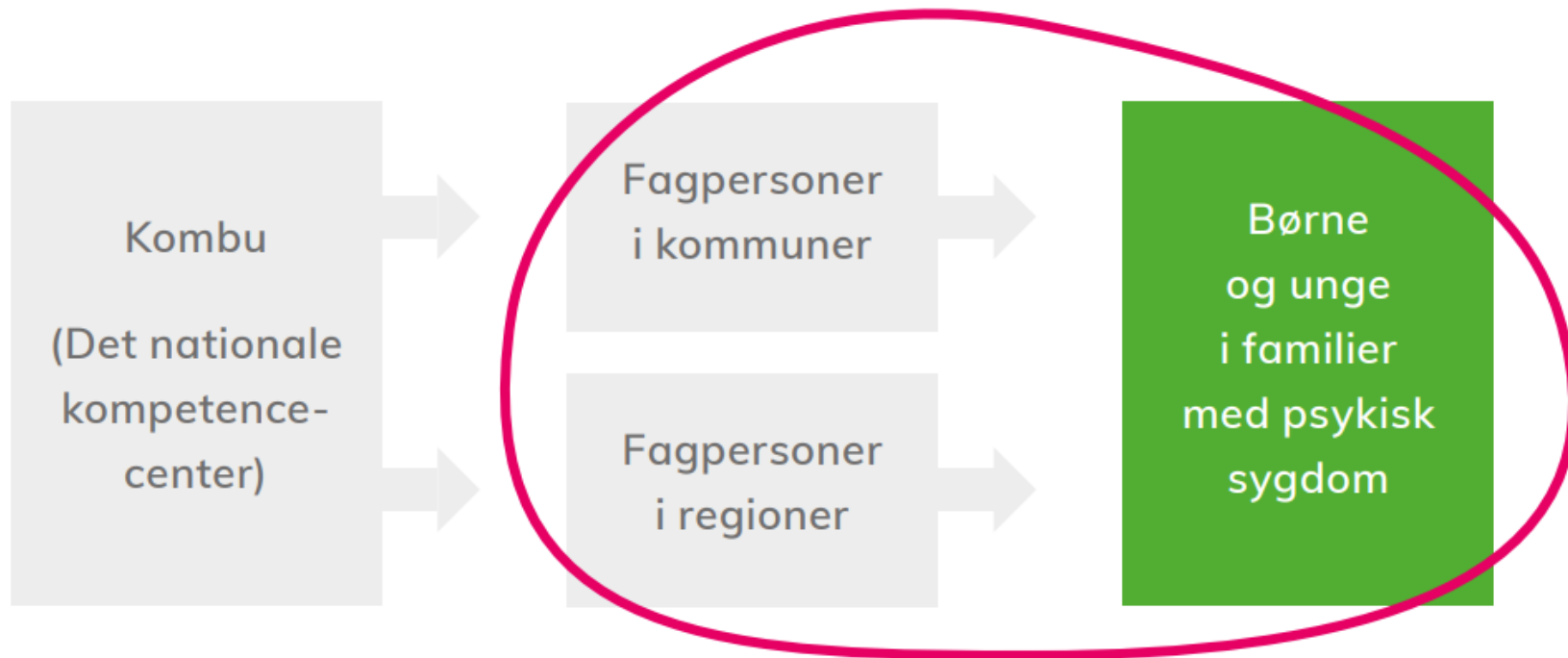
Næste fase af Kombu

Mulige udviklingsveje

- Fortsat opkvalificering af fagpersoner (overvej tilstrækkelig kapacitet)
- Klarere instrukser og afvigelsers betydning
- Sårbarhed og fokus på det lille barn
- Den kommunale virkelighed

VEJEN VIDERE FRA I DAG?

Center for
Forebyggelse i praksis

Kort opsamling i plenum

TAK FOR I DAG

www.kl.dk/forebyggelseipraksis

KL

Center for
Forebyggelse i praksis